

ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΠΙΣΤΗ

Τίτλος πρωτότυπου:
One Common Faith
Bahá'í World Centre, Naw Rúz 2005
Ετοιμάστηκε υπό την επίβλεψη του
Παγκόσμιου Οίκου Δικαιοσύνης

Μετάφραση στην Ελληνική
Πρώτη Ελληνική έκδοση Απρίλιος 2009
ISBN 978-960-7521-29-3

Πανελλήνιος Σύνδεσμος των Μπαχάι
Εκδόσεις Αηδόνι
Ταχυδρομική Θυρίδα 23144, Αθήνα 11210
Email: secretariat@gr.bahai.org
Website: gr.bahai.org

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Ρεζβάν του 2002, απευθύναμε μία ανοιχτή επιστολή στους θρησκευτικούς ηγέτες του κόσμου. Η ενέργειά μας αυτή αναδύθηκε από την επίγνωση ότι η πάθηση του θρησκευτικού μίσους, εάν δεν ελεγχθεί αποφασιστικά, απειλεί με οδυνηρές συνέπειες που θα αφήσουν λίγες περιοχές του κόσμου ανεπηρέαστες. Η επιστολή αυτή αναγνώρισε την αξία των επιτευγμάτων του διαθρησκευτικού κινήματος, στο οποίο οι Μπαχάι έχουν επιδιώξει να συνεισφέρουν από τις απαρχές της ανάδυσής του. Ωστόσο αντιληφθήκαμε, πως πρέπει να είμαστε ειλικρινής τονίζοντας ότι εάν η θρησκευτική κρίση είναι να αντιμετωπιστεί τόσο σοβαρά όσο συμβαίνει με άλλες προκαταλήψεις που μαστίζουν την ανθρωπότητα, τότε η οργανωμένη θρησκεία πρέπει να ανακαλύψει μέσα της ένα αντίστοιχο θάρρος για να σταθεί πάνω από παγιωμένες αντιλήψεις που κληρονομήθηκαν από ένα μακρινό παρελθόν.

Πάνω απ'όλα, εκφράσαμε την πεποίθησή μας ότι έχει έρθει ο καιρός που η θρησκευτική ηγεσία πρέπει να αντιμετωπίσει ειλικρινά και χωρίς άλλες υπεκφυγές τις συνέπειες της αλήθειας ότι ο Θεός είναι ένας και ότι, πέρα από την ποικιλομορφία της πολιτισμικής έκφρασης και της ανθρώπινης ερμηνείας, η θρησκεία είναι επίσης μία. Ήταν εκφράσεις αυτής της αλήθειας που αρχικά ενέπνευσαν το διαθρησκευτικό κίνημα και που το στήριξαν στις ταραχές των τελευταίων εκατό ετών. Κάθε άλλο από το να αμφισβητήσει το κύρος κάθε μιας από τις κύριες εξ αποκαλύψεως θρησκείες, η αρχή αυτή έχει την ικανότητα να εξασφαλίσει τη διατήρηση της εγκυρότητάς τους. Για να ασκήσει όμως την επιρροή της αυτή η αρχή, η αναγνώρισή της πρέπει να λειτουργήσει στο επίκεντρο του θρησκευτικού διαλόγου, και έχοντας αυτό κατά νου κρίναμε πως πρέπει να την διατυπώσουμε σαφώς στην επιστολή μας.

Η ανταπόκριση ήταν ενθαρρυντική. Οι Μπαχάι θεσμοί ανά τον κόσμο εξασφάλισαν την παράδοση χιλιάδων αντιγράφων της επιστολής σε σημαίνοντα πρόσωπα των κύριων θρησκευτικών κοινοτήτων. Ενώ μπορεί να μην εξεπλάγησαν με το γεγονός ότι σε μερικούς κύκλους το περιεχόμενο μήνυμα απορρίφθηκε χωρίς δεύτερη σκέψη, οι Μπαχάι αναφέρουν πως, σε γενικές γραμμές, ήταν ευπρόσδεκτοι. Ιδιαίτερα συγκινητική ήταν η φανερή ειλικρίνεια της αγωνίας πολλών αποδεκτών για την αποτυχία των θρησκευτικών θε-

σμών να βοηθήσουν την ανθρωπότητα να αντιμετωπίσει προκλήσεις, των οποίων η ουσιαστική φύση είναι πνευματική και ηθική. Η συζήτηση κατευθύνθηκε άμεσα στην ανάγκη για θεμελιώδη αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο τα πλήθη των πιστών της ανθρωπότητας αλληλο-σχετίζονται. Σε ένα σημαντικό αριθμό περιπτώσεων, αυτοί που έλαβαν την επιστολή κίνησαν να την αναπαράγουν και να τη διανείμουν σε άλλους κληρικούς του δόγματός τους. Αισιοδοξούμε πως η πρωτοβουλία μας θα δράσει καταλυτικά ανοίγοντας το δρόμο για μία εκ νέου κατανόηση του σκοπού της θρησκείας.

Όσο γρήγορα ή αργά κι αν πραγματοποιηθεί αυτή η αλλαγή, το μέλημα των Μπαχάι πρέπει να είναι η δικιά τους ευθύνη σε αυτό το ζήτημα. Την αποστολή να εξασφαλίσουν την αποδοχή του μηνύματός Του από ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη, ο Μπαχάολλα την ανέθεσε κυρίως σε αυτούς που Τον έχουν αναγνωρίσει. Αυτό βέβαια είναι και το έργο που η Μπαχάι κοινότητα έχει επιδιώξει καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας της Πίστης. Η επιταχυνόμενη αποσύνθεση των κοινωνικών δομών όμως, επιζητά απεγνωσμένα την απελευθέρωση του θρησκευτικού πνεύματος από τα δεσμά που το έχουν εμποδίσει ως τώρα να εξασκήσει τη θεραπευτική επιρροή για την οποία είναι ικανό.

Αν είναι να ανταποκριθούν σε αυτήν την ανάγκη, οι Μπαχάι πρέπει να βασιστούν σε μια βαθιά κατανόηση της διεργασίας μέσω της οποίας εξελίσσεται η πνευματική ζωή της ανθρωπότητας. Οι γραφές του Μπαχάολλα προσφέρουν προοπτικές που μπορούν να βοηθήσουν στην ανύψωση του επιπέδου της συζήτησης θρησκευτικών θεμάτων πέρα από σχισματικές και εφήμερες προσεγγίσεις. Το να επωφεληθεί κανείς από αυτήν την πνευματική πηγή είναι μία ευθύνη αδιαχώριστη από το ίδιο το δώρο της πίστης. «Ο θρησκευτικός φανατισμός και το μίσος», προειδοποιεί ο Μπαχάολλα, «είναι μια φωτιά που καταβροχθίζει τον κόσμο, της οποίας τη σφοδρότητα κανείς δεν μπορεί να καταστείλει. Το Χέρι της Θείας δύναμης και μόνο μπορεί να σώσει την ανθρωπότητα απ' αυτή την απελπιστική συμφορά ...»# Κάθε άλλο από το να αισθανθούν ανυποστήρικτοι στις προσπάθειες με τις οποίες θα ανταποκριθούν σ' αυτήν την ανάγκη, οι Μπαχάι θα συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο ότι η Υπόθεση που υπηρετούν αποτελεί την αιχμή του δόρατος μιας αφύπνισης, που συντελείται μεταξύ διαφόρων ανθρώπων παντού, ανεξάρτητα από τη θρησκευτική τους καταβολή και μάλιστα εκ των οποίων αρκετοί χωρίς κάποιο θρησκευτικό έρεισμα.

Στοχαζόμενοι αυτήν την πρόκληση, κινηθήκαμε να συντάξουμε το σχολιασμό που ακολουθεί. Το «Μία Κοινή Πίστη», προετοιμασμένο κάτω από την επίβλεψή μας, εξετάζει συγκεκριμένα αποσπάσματα από τις γραφές του Μπαχάολλα καθώς και από τις γραφές άλλων θρησκειών υπό το φως της παρούσας κρίσιμης κατάστασης. Το συστήνουμε στην προσεκτική μελέτη των φίλων.

Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Νωρούς 2005

ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΠΙΣΤΗ

Κάθε ένδειξη ενισχύει τη βεβαιότητα, ότι η περίοδος της ιστορίας που τώρα εγκαινιάζεται θα είναι πολύ πιο δεκτική στις προσπάθειες για τη διάδοση του μηνύματος του Μπαχάολλα, απ' ό,τι συνέβαινε στον αιώνα που μόλις τελείωσε. Όλα τα σημάδια δείχνουν πως ένας ριζικός μετασχηματισμός της ανθρώπινης συνείδησης βρίσκεται υπό εξέλιξη.

Στις αρχές του εικοστού αιώνα, μια υλιστική θεώρηση της πραγματικότητας είχε εδραιωθεί τόσο ολοκληρωτικά που έγινε η κυριαρχούσα παγκόσμια πίστη όσον αφορούσε την πορεία της κοινωνίας. Καθ' οδόν, η πρόοδος της ανθρώπινης φύσης είχε βίαια βγει εκτός της τροχιάς που είχε ακολουθήσει για χιλιετίες. Για πολλούς στη Δύση, η Θεία εξουσία που είχε λειτουργήσει ως το επίκεντρο της καθοδήγησης – όπως και αν ερμηνευόταν η φύση της – έμοιαζε απλώς να έχει διαλυθεί και εξαφανιστεί. Σε μεγάλο βαθμό, η κοινωνία άφηνε το άτομο ελεύθερο να διατηρεί όποια σχέση αυτό πίστευε πως συνέδεε τη ζωή του με έναν κόσμο πέρα από την υλική ύπαρξη. Αλλά σαν σύνολο, η κοινωνία προχώρησε με όλο και μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση να απεξαρτηθεί από μια θεώρηση του σύμπαντος που θεωρούνταν στην καλύτερη «παραμύθι» και στην χειρότερη «όπιο», σε κάθε περίπτωση όμως ανασταλτική για την πρόοδο. Η ανθρωπότητα είχε πάρει τη μοίρα της στα ίδια της τα χέρια. Είχε επιλύσει μέσω ορθολογικών πειραματισμών και διαλεκτικής – ή έτσι τουλάχιστον δόθηκε στον κόσμο να πιστεύει – όλα τα ουσιώδη θέματα σχετικά με την ανθρώπινη διακυβέρνηση και ανάπτυξη.

Αυτή η τοποθέτηση ενισχύθηκε από τη θεώρηση ότι οι αξίες, τα ιδανικά, και οι σχολές που είχαν καλλιεργηθεί κατά τη διάρκεια των αιώνων ήταν πλέον πάγια και μόνιμα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης. Χρειάζονταν μόνο να εξευγενιστούν μέσω της εκπαίδευσης και να ενδυναμωθούν με νομοθετικές διατάξεις. Η ηθική κληρονομιά του παρελθόντος ήταν αυτή: η ακατάλυτη παράδοση της ανθρωπότητας, που δεν χρειαζόταν περαιτέρω θρησκευτικές παρεμβάσεις. Απειθαρχα άτομα, ομάδες ή ακόμα και έθνη αναμφισβήτητα θα συνέχιζαν να απειλούν την σταθερότητα της κοινωνικής τάξης και να χρειάζονται σωφρονισμό. Παρόλα αυτά ο παγκόσμιος πολιτισμός – προς τον οποίο όλες οι δυνάμεις της ιστορίας είχαν ωθήσει την ανθρώπινη φυλή – αναδυόταν ανεμπόδιστα, εμπνευσμένος από υλικές θεωρήσεις της πραγματικότητας. Η ευτυχία των ανθρώπων θα ήταν το φυσικό αποτέλεσμα καλύτερης υγείας, καλύτερης διατροφής, καλύτερης εκπαίδευσης, καλύτερων συνθηκών διαβίωσης – και η επίτευξη αυτών των αναμφισβήτητων επιθυμητών στόχων τώρα έμοιαζε εφικτή από μια κοινωνία προσηλωμένη στην επιδίωξή τους.

Στα μέρη του κόσμου όπου ζει η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού της γης, απλοϊκές εξαγγελίες όπως «Ο Θεός είναι Νεκρός» είχαν περάσει κυρίως απαρατήρητες. Η εμπειρία των λαών της Αφρικής, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και του Ειρηνικού είχε επί μακρόν ενισχύσει σε αυτούς την άποψη ότι όχι μόνο η ανθρώπινη φύση επηρεάζεται βαθιά από πνευματικές δυνάμεις, αλλά ότι η ουσιώδης ταυτότητά της είναι πνευματική. Συνεπώς, όπως συνέβαινε ανέκαθεν, η θρησκεία συνέχιζε να λειτουργεί ως η απώτερη εξουσία στη ζωή. Αυτές οι πεποιθήσεις μπορεί να μην αντιμετωπίστηκαν άμεσα από την ιδεολογική επανάσταση που έλαβε χώρα στη Δύση, περιθωριοποιήθηκαν όμως από αυτήν όσον αφορούσε την αλληλεπίδραση μεταξύ των λαών και εθνών. Έχοντας διεισδύσει και καταλάβει όλα τα σημαντικά κέντρα εξουσίας και πληροφόρησης σε παγκόσμιο επίπεδο, ο δογματικός υλισμός κατόρθωσε να αποδυναμώσει κάθε ανταγωνιστική φωνή που προσπάθησε να προκαλέσει τα παγκόσμια σχέδια οικονομικής εκμετάλλευσης. Στην πολιτιστική ζημιά που είχε ήδη προκληθεί από δύο αιώνες αποικιοκρατικής κυριαρχίας, προστέθηκε επιπλέον ένας βασανιστικός διχασμός μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών βιωμάτων των λαών που θίχτηκαν, μία κατάσταση που στην ουσία εισέβαλλε σε όλες τις πτυχές της ζωής. Ανήμποροι να ασκήσουν οποιαδήποτε πραγματική επιρροή στη διαμόρφωση του μέλλοντός τους ή ακόμα και να διαφυλάξουν την ηθική ακεραιότητα των παιδιών τους,

αυτοί οι πληθυσμοί περιέπεσαν σε μία κρίση διαφορετική –αλλά από πολλές απόψεις ακόμα πιο καταστροφική– από αυτήν που εξελισσόταν ταχύτατα στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Παρόλο που συνέχισε να κατέχει τον κυρίαρχο ρόλο στη συνείδηση, η πίστη φαινόταν ανίκανη να επηρεάσει την πορεία των γεγονότων.

Συνεπώς, καθώς ο εικοστός αιώνας πλησίαζε στο τέλος του, κανείς δεν περίμενε μια ξαφνική αναζωπύρωση της θρησκείας ως θέμα ζωτικής σημασίας για όλο τον κόσμο. Κι όμως ακριβώς αυτό συμβαίνει τώρα με τη μορφή μιας γενικής ανησυχίας και δυσφορίας, μεγάλο μέρος της οποίας έχει συνδεθεί μόνο αμυδρά με την αίσθηση της πνευματικής κενότητας, που στην πραγματικότητα την προκαλεί. Αρχαίες σχισματικές διαμάχες, προφανώς ανεπίδεκτες στην υπομονετική τέχνη της διπλωματίας, έχουν επανέλθει με μία σφοδρότητα τόσο έντονη όσο ποτέ άλλοτε. Ερμηνείες των Γραφών, θαυματουργά φαινόμενα και θεολογικά δόγματα που, έως πρόσφατα, είχαν αποβληθεί ως κατάλοιπα μιας εποχής άγνοιας, καταλήγουν να εξετάζονται σοβαρά –στην περίπτωση που αυτό γίνεται αμερόληπτα– στα μέσα ενημέρωσης με επιρροή. Σε πολλές χώρες, τα θρησκευτικά πιστεύω προσλαμβάνουν νέα και καθοριστική σημασία για την υποψηφιότητα των φιλοδοξούντων για πολιτικά αξιώματα. Ένας κόσμος, ο οποίος είχε ελπίσει ότι με την πτώση του Τείχους του Βερολίνου μία εποχή διεθνούς ειρήνης είχε χαράξει, προειδοποιείται ότι βρίσκεται στον κλοιό ενός πολέμου πολιτισμών που χαρακτηρίζεται από αγεφύρωτες θρησκευτικές αντιπάθειες. Βιβλιοπωλεία, περίπτερα, ιστοσελίδες και βιβλιοθήκες μοχθούν να ικανοποιήσουν μία φαινομενικά ακατάπαυστη δίψα του κόσμου για πληροφόρηση σε θρησκευτικά και πνευματικά θέματα. Ίσως ο πιο επιμένων παράγοντας που οδηγεί σε αυτήν την αλλαγή, είναι η απρόθυμη αποδοχή ότι δεν υπάρχει αξιόπιστο υποκατάστατο της θρησκευτικής πίστης, ως δύναμη ικανή να γεννά αυτοπειθαρχία και να αποκαθιστά την προσωπική δέσμευση στην ηθική συμπεριφορά.

Πέρα από το δημόσιο ενδιαφέρον που η θρησκεία, όπως τυπικά νοείται, έχει αρχίσει να αποκτά, υπάρχει μία πλατιά διαδεδομένη αναζωπύρωση της πνευματικής αναζήτησης. Εκφρασμένη συνήθως ως ανάγκη να ανακαλυφθεί μία προσωπική ταυτότητα που να υπερβαίνει την απλά σωματική, η εξέλιξη αυτή ενθαρρύνει ένα πλήθος επιδιώξεων, τόσο με θετικό όσο και με αρνητικό χαρακτήρα. Από τη μία, η αναζήτηση για τη δικαιοσύνη και η προώθηση της διεθνούς ειρήνης τείνουν να δημιουργούν νέες αντιλήψεις για τη θέση του ατόμου στην κοινωνία. Παρομοίως, κινήματα όπως το οικολογικό και το φεμινιστικό, παρόλο που εστιάζουν στην αναζήτηση υποστήριξης προκειμένου να γίνουν αλλαγές στον τρόπο λήψης αποφάσεων της κοινωνίας, επιφέρουν μία επανεξέταση της αντίληψης των ανθρώπων για τον εαυτό τους και τον σκοπό τους στη ζωή. Ένα φαινόμενο, που εκδηλώνεται σε όλες τις κύριες θρησκευτικές κοινότητες, είναι η επιταχυνόμενη μετακίνηση πιστών από παραδοσιακούς κλάδους των μειζόνων θρησκειών σε αιρέσεις που προσδίδουν πρωταρχική σημασία στην πνευματική αναζήτηση και στα προσωπικά βιώματα των μελών τους. Από την άλλη, οι εξωγήινες θεάσεις, οι οργανώσεις «αυτο-ανακάλυψης», η απόδραση από τον πολιτισμό, ο εκθιασμός μεταφυσικών χαρισμάτων, οι διάφοροι ενθουσιασμοί τύπου «Νέα Εποχή»¹ και η πνευματική ανάταση που αποδίδεται στα ναρκωτικά και παραισθησιογόνα, προσελκύουν πλήθη οπαδών πολύ πιο μεγάλα και ποικίλα από οτιδήποτε είχε καρπωθεί ο πνευματισμός ή θεοσοφισμός, σε μια παρόμοια ιστορική καμπή έναν αιώνα πριν. Για έναν Μπαχάι, ακόμα και η διάδοση δοξασιών ή πρακτικών που ενδέχεται να εγείρουν απέχθεια σε πολλούς, υπηρετεί πρωταρχικά ως υπενθύμιση του νοήματος που εκφράζεται στον αρχαίο μύθο του Μαινούν,^{II} ο οποίος κοσκίνιζε την σκόνη στην αναζήτη-

I Σ.τ.Μ.: αποδίδει τον όρο New Age

II Σ.τ.Μ.: Στο έργο «Οι Επτά Κοιλιάδες» του Μπαχάολλα αναφέρεται : " Ζυγίστε την αναζήτηση με κριτήριο την αγάπη του Μαινούν, ο οποίος αναζητά την αγαπημένη του Laylí. Λέγεται, ότι κάποια μέρα τον είδαν να κοσκινίζει το χώμα με δάκρυα στα μάτια. Τον ρώτησαν: μα τι κάνεις; Και αυτός απάντησε, γυρεύω τη Laylí. Του είπαν: αλίμονο, η Laylí είναι από αγνό πνεύμα και συ την αναζητάς στη σκόνη! Εκείνος απάντησε: Την αναζητώ παντού, μήπως κάπου και τη βρω!"

Κυριολεκτικά, Μαινούν σημαίνει «τρελός». Αυτό είναι το όνομα του περίφημου ήρωα της Περσικής και Αραβικής παράδοσης, του οποίου αγαπημένη ήταν η Laylí, κόρη ενός Άραβα πρίγκιπα. Συμβολίζοντας την αληθινή ανθρώπινη αγάπη που αγγίζει τη θείκη, η ιστορία αυτή αποτελεί θέμα πολυάριθμων περσικών ερωτικών ποιημάτων, ιδιαίτερα αυτά του Νεζαμί κατά το 1188-1189 μ.Χ. .

σή του για την αγαπημένη του Layλί, παρόλο που γνώριζε ότι αυτή ήταν ατόφιο πνεύμα: «Την αναζητώ παντού, μήπως κάπου και τη βρω».¹

Το αναζωπυρωμένο ενδιαφέρον για τη θρησκεία σίγουρα απέχει πολύ από την κορύφωσή του, είτε στις αμιγώς θρησκευτικές είτε στις λιγότερο σαφείς πνευματικές εκδηλώσεις του. Αντιθέτως· το φαινόμενο αυτό είναι το προϊόν ιστορικών δυνάμεων που σταθερά αυξάνουν σε ορμή. Η κοινή τους επίδραση είναι να διαβρώσουν την πεποιθήση, την κληροδοτημένη από τον εικοστό αιώνα, ότι η υλική ύπαρξη αντιπροσωπεύει την απόλυτη πραγματικότητα.

Η προφανής αιτία αυτής της εκ νέου εκτίμησης ήταν η αποτυχία του ίδιου του υλιστικού εγχειρήματος. Για πάνω από εκατό χρόνια, η έννοια της προόδου ταυτιζόταν με την οικονομική ανάπτυξη και με την ικανότητά της να θέτει σε κίνηση και να διαμορφώνει την κοινωνική βελτίωση. Οι διαφορές άποψης που υπήρχαν δεν αμφισβητούσαν αυτήν την υλιστική κοσμοθεωρία, παρά μόνο διαφωνούσαν στους τρόπους για την καλύτερη υλοποίηση των στόχων της. Η πιο ακραία μορφή της, το σιδηρούν δόγμα του «επιστημονικού υλισμού», επιδίωξε να ερμηνεύσει εκ νέου κάθε πτυχή της ιστορίας και της ανθρώπινης συμπεριφοράς με τους δικούς της στενούς όρους. Όποια ανθρωπιστικά ιδανικά και αν ενέπνευσαν κάποιους από τους πρωτεργάτες της, η παγκόσμια συνέπεια ήταν να δημιουργηθούν καθεστάτα ολοκληρωτικού ελέγχου, πρόθυμα να χρησιμοποιήσουν κάθε μέσο εξαναγκασμού για να ρυθμίσουν τις ζωές των άμοιρων πληθυσμών που ήταν υποκείμενοι σε αυτά. Ο στόχος, που ορθωνόταν ως δικαιολογία τέτοιων καταχρήσεων, ήταν η δημιουργία ενός νέου είδους κοινωνίας που θα εξασφάλιζε όχι μόνο την απελευθέρωση από τη φτώχεια, αλλά και την τελειοποίηση του ανθρώπινου πνεύματος. Εντέλει, μετά από οχτώ δεκαετίες αυξανόμενης τρέλας και ωμότητας, το κίνημα κατέρρευσε αποτελώντας έναν αξιόπιστο οδηγό για το μέλλον του κόσμου.

Άλλα συστήματα κοινωνικού πειραματισμού, παρόλο που αποκήρυτταν την προσφυγή σε απάνθρωπες μεθόδους, ωστόσο αντλούσαν την ηθική και διανοητική ώθησή τους από την ίδια περιορισμένη αντίληψη της πραγματικότητας. Ρίζωσε η άποψη ότι, αφού οι άνθρωποι ενεργούσαν κυρίως ιδιοτελώς σε ζητήματα σχετικά με την οικονομική τους ευπορία, η δόμηση δίκαιων και ευημερούντων κοινωνιών θα εξασφαλιζόταν με ένα οποιοδήποτε πρόγραμμα του λεγόμενου εκσυγχρονισμού. Οι τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, ωστόσο, βούλιαξαν κάτω από ένα βουνό αποδείξεων για το αντίθετο· η κατάρρευση της οικογενειακής ζωής, η υψηλή εγκληματικότητα, τα δυσλειτουργικά εκπαιδευτικά συστήματα, και μια σειρά άλλων κοινωνικών νοσημάτων φέρνουν στο νου τα ζοφερά λόγια της προειδοποίησης του Μπαχάολλα για την επικείμενη κατάσταση του κόσμου: «Τέτοια θα είναι η κατάστασή του, που η φανέρωσή της τώρα δεν θα ήταν σωστή και πρόπευσα».²

Η κατάληξη αυτού, που ο κόσμος έχει μάθει να καλεί κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, δεν έχει αφήσει καμιά αμφιβολία ότι ούτε και τα πιο ιδεαλιστικά κίνητρα δεν μπορούν να διορθώσουν τις θεμελιώδεις ατέλειες του υλισμού. Γεννημένη στα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η “ανάπτυξη” έγινε το μεγαλύτερο κατά πολύ και πιο φιλόδοξο συλλογικό εγχείρημα που είχε επιχειρήσει ποτέ η ανθρώπινη φυλή. Το ανθρωπιστικό της κίνητρο ήταν εφάμιλλο με την τεράστια υλική και τεχνολογική επένδυση. Μετά από πενήντα χρόνια, αν και αναγνωρίζονται τα εντυπωσιακά οφέλη που επέφερε η ανάπτυξη, το εγχείρημα πρέπει να χαρακτηριστεί, σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια, μία αποκαρδιωτική αποτυχία. Αντί να μειώσει το χάσμα μεταξύ της ευημερίας του μικρού κλάσματος της ανθρώπινης οικογένειας –που απολαμβάνει τα σύγχρονα οφέλη– και του βούρκου απελπιστικών ελλείψεων της μεγάλης πλειοψηφίας των πληθυσμών, η συλλογική προσπάθεια που ξεκίνησε με τόσο μεγάλες ελπίδες έχει δει το χάσμα να διευρύνεται σε άβυσσο.

Ο καταναλωτικός πολιτισμός, σημερινός διάδοχος “ελλείψει ανταγωνιστή”¹ του υλιστικού κηρύγματος για την ανθρώπινη βελτίωση, δεν αισθάνεται καθόλου άβολα με την εφήμερη φύση των στόχων που τον εμπνέουν. Για τη μικρή μειοψηφία των ανθρώπων που διαθέτουν τα απαραίτητα χρήματα, τα οφέλη που προσφέρει είναι άμεσα, χωρίς να αισθάνονται πως πρέπει να απολογηθούν γι’ αυτά. Η εξέλιξη της νέας “θρησκείας”, ενισχυμένη από την αποσάθρωση της παραδοσιακής ηθικής, δεν είναι παρά ο θρίαμβος της ζωόδου ορμής, που – όντας τόσο ενστικτώδης και τυφλή όσο η όρεξη² – έχει επιτέλους απαλλαγεί από τους περιορισμούς των υπερφυσικών κυρώσεων. Το πιο φανερό της θύμα έχει υπάρξει η γλώσσα. Τάσεις που κάποτε κατακρίνονταν παγκοσμίως ως ηθικά παραπτώματα, μεταλλάσσονται σε αναγκαιότητα για την κοινωνική πρόοδο. Ο εγωισμός γίνεται ένα κερδοφόρο εμπορικό προσόν· η αναλήθεια ανακηρύσσει τον εαυτό της δημόσια πληροφόρηση· διαστροφές διαφόρων ειδών απτότητα διεκδικούν το κύρος των αστικών δικαιωμάτων. Με τους κατάλληλους ευφημισμούς, η απληστία, η λαγνεία, η οκνηρία, η υπερηφάνεια – ακόμα και η βία – δεν αποκτούν μόνο ευρεία αποδοχή αλλά και κοινωνική και οικονομική αξία. Ειρωνικά, όπως οι λέξεις έχουν στερηθεί της σημασίας τους, έτσι και τα υλικά αγαθά και οι ανέσεις –για τα οποία έχει αδιάφορα θυσιαστεί η αλήθεια– έχουν χάσει το νόημά τους.

Είναι ξεκάθαρο, ότι το λάθος του υλισμού δεν έγκειται στην αξιέπαινη προσπάθειά του να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης, αλλά στη στενοκεφαλιά και την αλαζονεία που καθόρισαν την πορεία του. Η σημασία τόσο της υλικής ευημερίας, όσο και των απαραίτητων για την επίτευξή της επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων, είναι ένα θέμα που διατρέχει τις γραφές της Μπαχάι Πίστης. Ωστόσο, όπως ήταν αναπόφευκτο, οι αυθαίρετες προσπάθειες που έγιναν για να διαχωρίσουν τη σωματική και υλική ευημερία από την ηθική και πνευματική ανάπτυξη της ανθρωπότητας, κατέληξαν άδοξα, μιας και έχασαν την υποστήριξη αυτών ακριβώς των πληθυσμών, των οποίων τα συμφέροντα στόχευε να υπηρετήσει ο υλιστικός πολιτισμός. «Παρατήρησε πώς ο κόσμος πλήττεται κάθε μέρα από μια νέα συμφορά», προειδοποιεί ο Μπαχάολλα. «Η αρρώστια του πλησιάζει το στάδιο της απόλυτης απόγνωσης, αφού ο αληθινός Θεραπευτής εμποδίζεται να χορηγήσει το φάρμακο, ενώ ανειδίκευτοι γιατροί αντιμετωπίζονται με εύνοια και τους δίνεται η ελευθερία να ενεργούν...»³

ΣΩΡ

Εκτός από την απογοήτευση από τις υποσχέσεις του υλισμού, άλλη μια δύναμη αλλαγής που κλονίζει τις παρερμηνείες της πραγματικότητας –που η ανθρωπότητα μετέφερε στον 21^ο αιώνα– είναι και η παγκόσμια ενσωμάτωση³. Η πιο απλή της έκφραση είναι οι εξελίξεις στην τεχνολογία της επικοινωνίας, που ανοίγουν τις πύλες για την αλληλεπίδραση μεταξύ των λαών του πλανήτη. Η γενική πρόσβαση στην πληροφορία, παράλληλα με τη διευκόλυνση στην ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ προσώπων και κοινωνιών, επιδρά και στην μετουσίωση του χαρακτήρα της συσσωρευμένης μάθησης αιώνων. Έτσι, από αποκλειστικό προνόμιο των ανωτέρων τάξεων, η γνώση σταδιακά καθίσταται κληρονομιά ολόκληρης της ανθρώπινης οικογένειας – χωρίς διάκριση έθνους, φυλής ή πολιτισμού. Με όλες τις μεγάλες αδικίες που διαιωνίζει ή μάλλον εντείνει η παγκόσμια ενσωμάτωση, κανείς πληροφορημένος παρατηρητής δεν μπορεί να αρνηθεί ότι αυτές οι αλλαγές έχουν διεγείρει το στοχασμό περί της πραγματικότητας. Ο στοχασμός έχει επιφέρει την αμφισβήτηση όλης της κατεστημένης εξουσίας, πλέον όχι μόνο αυτήν της θρησκείας και ηθικολογίας, αλλά και της κυβέρνησης, των ακαδημαϊκών, του εμπορίου, των μέσων ενημέρωσης, και σε αυξανόμενο ρυθμό, της επιστημονικής γνώμης.

Εκτός από τους τεχνολογικούς παράγοντες που έχουν επηρεάσει τη συνείδηση του κόσμου, η ενοποίηση του πλανήτη ασκεί και άλλες, ακόμα πιο άμεσες επιδράσεις στη σκέψη.

¹ Σ.τ.Μ.: απόδοση του όρου “inheritor by default”

² Σ.τ.Μ.: απόδοση του όρου “appetite”

³ Σ.τ.Μ.: Απόδοση του όρου global integration.

Δεν είναι υπερβολική η θεώρηση, για παράδειγμα, ότι ο μαζικός τουρισμός σε διεθνή κλίμακα έχει μεταμορφώσει ριζικά την παγκόσμια συνείδηση. Ακόμα μεγαλύτερες είναι οι συνέπειες των τεράστιων μεταναστευτικών ρευμάτων που είδε ο κόσμος κατά τη διάρκεια του ενάμισι αιώνα από τη στιγμή που ο Μπαμπ δήλωσε την αποστολή Του. Εκατομμύρια πρόσφυγες κυρίως σε Ευρώπη, Αφρική και Ασία έχουν επανειλημμένα σαρώσει σαν παλιρροιακά κύματα τις ηπείρους, προκειμένου να αποφύγουν το διωγμό. Μέσα στον πόνο που προκαλούν αυτές οι ταραχές, αντιλαμβάνεται κανείς την βαθμιαία ενοποίηση των φυλών και πολιτισμών του κόσμου, ως πολίτες μίας παγκόσμιας πατρίδας. Έτσι, άνθρωποι κάθε καταγωγής βρέθηκαν εκτεθειμένοι σε πολιτισμούς και συνήθειες, με τους οποίους οι πρόγονοί τους δεν είχαν καν έρθει σε επαφή, διεγείροντας την αναπόφευκτη αναζήτηση ενός νοήματος.

Είναι αδύνατο να διανοηθεί κανείς, πόσο διαφορετικά θα είχε εξελιχθεί η ιστορία του περασμένου ενάμισι αιώνα, εάν κάποιος από τους κύριους ρυθμιστές των παγκόσμιων υποθέσεων, στους οποίους είχε απευθυνθεί ο Μπαχάολλα, διέθετε χρόνο για να στοχαστεί πάνω σε μια θεώρηση της πραγματικότητας θεμελιωμένη στην ηθική υπόληψη του Συγγραφέα της – ηθική υπόληψη τέτοιας φύσης που ισχυρίζονταν ότι είχαν σε ύψιστη εκτίμηση. Αυτό που είναι προφανές για έναν Μπαχάι είναι ότι, παρά την αποτυχία αυτή, οι αλλαγές που αναγγέλθηκαν στο μήνυμα του Μπαχάολλα πραγματοποιούνται ακατάσχετα. Μέσω κοινών ανακαλύψεων και κοινών δοκιμασιών, οι λαοί διαφορετικών πολιτισμών έρχονται πρόσωπο με πρόσωπο με την κοινή ανθρώπινη φύση που βρίσκεται μόλις κάτω από την επιφάνεια των επινοημένων διαφορών ταυτότητας. Είτε την πολεμούν πεισματικά σε μερικές κοινωνίες είτε καλωσορίζεται αλλού ως ανακούφιση από παράλογους και αποπνικτικούς περιορισμούς, η αίσθηση ότι οι κάτοικοι της γης είναι πράγματι «τα φύλλα ενός δέντρου»,⁴ καθίσταται αργά το κριτήριο με το οποίο πλέον αξιολογούνται οι συλλογικές προσπάθειες της ανθρωπότητας.

Η απώλεια της πίστης στη σιγουριά του υλισμού σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση της ανθρώπινης εμπειρίας, ενισχύουν όλο ένα και περισσότερο τη λαχτάρα για κατανόηση του σκοπού της ύπαρξης. Βασικές αξίες αμφισβητούνται· τοπικιστικές προσκολλησεις εγκαταλείπονται· άλλοτε αδιανόητες απαιτήσεις γίνονται δεκτές. Αυτή είναι η παγκόσμια αναταραχή, εξηγεί ο Μπαχάολλα, για την οποία οι γραφές προηγούμενων θρησκευτών χρησιμοποίησαν τη μεταφορά «Ημέρα της Ανάστασης»: «Η κραυγή έχει υψωθεί και οι άνθρωποι έχουν βγει από τους τάφους τους και καθώς ορθώνονται κοιτάζουν γύρω τους».⁵ Κάτω απ' όλη αυτήν την αναταραχή και δυστυχία, η διεργασία στην ουσία είναι πνευματική: «Η πνοή του Παντελεήμονα έχει φυσήξει, και οι ψυχές έχουν αναζωογονηθεί στους τάφους των σωμάτων τους».⁶

ΣΟΦΑ

Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, οι πρωταρχικοί παράγοντες της πνευματικής εξέλιξης ήταν οι μεγάλες θρησκείες. Για την πλειοψηφία των ανθρώπων της γης, οι γραφές του καθενός από αυτά τα συστήματα πίστης έχουν λειτουργήσει –σύμφωνα με τη διατύπωση του Μπαχάολλα– ως η «Πόλη του Θεού»,⁷ μία πηγή γνώσης που αγκαλιάζει ολοκληρωτικά τη συνείδηση, τόσο ισχυρή ώστε να προικίσει τον ειλικρινή με «ένα νέο μάτι, νέο αυτί, νέα καρδιά και νέο νου».⁸ Ένας απέραντος όγκος συγγραμμάτων, στον οποίο έχουν συνεισφέρει όλοι οι θρησκευτικοί πολιτισμοί, καταγράφει τα βιώματα της υπέρβασης που αναφέρθηκαν από γενιές αναζητητών. Κατά τη διάρκεια των χιλιετιών, οι ζωές αυτών που ανταποκρίθηκαν στις φανερώσεις του Θεού ενέπνευσαν εκπληκτικά κατορθώματα στη μουσική, την αρχιτεκτονική και τις άλλες τέχνες, δίνοντας ξανά και ξανά υπόσταση στην εμπειρία της ψυχής τους, μοιράζοντάς την με εκατομμύρια πιστούς. Δεν υπάρχει άλλη δύναμη που να είναι ικανή να εκμαιεύσει από τους ανθρώπους παρόμοιες αρετές ηρωισμού, αυτοθυσίας και αυτοπειθαρχίας. Σε κοινωνικό επίπεδο, οι απορρέουσες ηθικές αρχές έχουν επανειλημμένα μεταφερθεί σε καθολικής ισχύος κανόνες δικαίου, ρυθμίζοντας και αναβαθμίζοντας τις ανθρώπινες σχέσεις. Εξετάζοντας τις μακροσκοπικά, οι μείζονες θρη-

σκείες αναδύονται ως οι πρωταρχικές κινητήριες δυνάμεις της πολιτισμικής εξέλιξης. Το να φέρει κάποιος αντίρρηση σ' αυτό, σίγουρα δηλώνει άγνοια των ιστορικών στοιχείων.

Γιατί, τότε, αυτή η απίστευτα πλούσια κληρονομιά δεν λειτουργεί ως το κεντρικό πεδίο δράσης για τη σημερινή αφύπνιση της πνευματικής αναζήτησης; Στο περιθώριο, γίνονται ένθερμες προσπάθειες για την εκ νέου διατύπωση των διδασκαλιών που είχαν δημιουργήσει τις αντίστοιχες θρησκείες, με την ελπίδα να τους προσδώσουν νέα έλξη· όμως το μεγαλύτερο μέρος της αναζήτησης ενός νοήματος είναι σκόρπιο, ατομικιστικό και χωρίς συνοχή στο χαρακτήρα του. Οι γραφές δεν έχουν αλλάξει· οι ηθικές αρχές που περιέχουν, δεν έχουν χάσει τίποτα από την εγκυρότητά τους. Αυτός που με ειλικρίνεια θέτει ερωτήματα στον Ουρανό, αν επιμένει, δεν θα αποτύχει να εντοπίσει μία φωνή να του αποκρίνεται μέσα από τους Ψαλμούς ή τις Ουπανισάδες. Ο κάθε ένας με μια αμυδρή αίσθηση της Πραγματικότητας που υπερβαίνει την υλική, θα συγκινηθεί βαθύτατα από τα λόγια με τα οποία ο Ιησούς ή ο Βούδας μίλησε με τόσο πάθος γι' Αυτήν. Τα προφητικά οράματα του Κορανίου συνεχίζουν να παρέχουν την αδιαμφισβήτητη διαβεβαίωση στους αναγνώστες του ότι η επίτευξη της δικαιοσύνης βρίσκεται στο κέντρο του Θείου σκοπού. Ούτε και οι ζωές των ηρώων και αγίων, όσον αφορά τα βασικά τους χαρακτηριστικά, δεν φαίνονταν λιγότερο σημαντικές από ότι ήταν την εποχή που έζησαν. Για πολλούς θρησκευόμενους ανθρώπους, επομένως, η πιο οδυνηρή πτυχή της σύγχρονης κρίσης του πολιτισμού είναι ότι η αναζήτηση της αλήθειας δεν έχει στραφεί με ακλόνητη βεβαιότητα στις γνώριμες διόδους της θρησκείας.

Το πρόβλημα σαφώς και έχει δύο όψεις. Η λογική ψυχή δεν υφίσταται μόνο ως ατομική ύπαρξη, αλλά είναι και ένα δραστήριο μέλος της κοινωνικής δομής. Παρόλο που οι αλήθειες που έλαβαν οι μείζονες θρησκείες παραμένουν έγκυρες, τα καθημερινά βιώματα ενός ατόμου τον εικοστό πρώτο αιώνα είναι αφάνταστα διαφορετικά από αυτά των ατόμων που έζησαν σε κάθε μία από τις εποχές που αποκαλύφθηκε η καθοδήγηση. Η δημοκρατική λήψη αποφάσεων έχει μεταβάλλει θεμελιωδώς τη σχέση του ατόμου με την εξουσία. Με αυξανόμενη αυτοπεποίθηση και επιτυχία, οι γυναίκες δικαίως επιμένουν στο δικαίωμα για πλήρη ισότητα με τους άντρες. Επαναστάσεις σε επιστήμη και τεχνολογία δεν αλλάζουν μόνο τη λειτουργία αλλά και τη θεώρηση της κοινωνίας, και μάλιστα την αντίληψη για την ίδια την ύπαρξη. Η καθολική εκπαίδευση και η έκρηξη νέων πεδίων δημιουργικότητας, ανοίγουν το δρόμο σε αντιλήψεις που διεγείρουν την κοινωνική κινητικότητα και ενοποίηση, και δημιουργούν ευκαιρίες τις οποίες ο πολίτης ενθαρρύνεται από τη νομοθεσία να εκμεταλλευτεί πλήρως. Η έρευνα για τα βλαστικά κύτταρα, η πυρηνική ενέργεια, η σεξουαλική ταυτότητα, οι οικολογικές διαταραχές, και η διαχείριση του πλούτου, το ελάχιστο που κάνουν, είναι να γεννούν κοινωνικά ερωτήματα χωρίς προηγούμενο. Αυτές, και αμέτρητες άλλες αλλαγές που επηρεάζουν κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής, φέρνουν στην ύπαρξη ένα νέο κόσμο καθημερινών επιλογών για αμφοτέρωτα την κοινωνία και τα μέλη της. Αυτό που δεν έχει αλλάξει είναι η επιτακτική ανάγκη για τη λήψη τέτοιων αποφάσεων, είτε προς το καλύτερο είτε προς το χειρότερο. Εδώ είναι που εντοπίζεται ξεκάθαρα η πνευματική φύση της σύγχρονης κρίσης, μιας και οι περισσότερες από τις αποφάσεις που απαιτούνται δεν είναι μόνο πρακτικές, αλλά ηθικές. Συνεπώς, η απώλεια της πίστης στην παραδοσιακή θρησκεία, κατά ένα μεγάλο μέρος, είναι μία αναπόφευκτη συνέπεια της αποτυχίας να ανακαλυφθεί σε αυτήν η καθοδήγηση που χρειάζεται για να ζει κανείς σύγχρονα, επιτυχημένα και με σιγουριά.

Ένα δεύτερο εμπόδιο για την επανεμφάνιση των ήδη υπαρχόντων θρησκευτικών συστημάτων, ως απάντηση στην πνευματική λαχτάρα της ανθρωπότητας, είναι οι προαναφερόμενες επιπτώσεις της παγκόσμιας ενσωμάτωσης. Από τη μια άκρη του πλανήτη ως την άλλη, άνθρωποι που ανατράφηκαν σε ένα δεδομένο θρησκευτικό πλαίσιο αναφοράς, ξαφνικά συνειδητοποιούν ότι βρίσκονται σε άμεση επαφή με ανθρώπους, των οποίων οι δοξασίες και τα ήθη, φαίνονται εκ πρώτης όψεως ασυμβίβαστες με τις δικές τους. Οι διαφορές μπορούν και συχνά όντως δίνουν αφορμή για αμυντική στάση, υποβόσκουσες προσβολές και ανοιχτή διαμάχη. Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, η επίδραση είναι μάλλον να προτρέπει μια επανεξέταση των δογμάτων με τα οποία γαλουχήθηκαν, και να ενθαρρύνει τις

προσπάθειες για την ανακάλυψη των αξιών που κατέχουν από κοινού. Η υποστήριξη που λαμβάνουν διάφορες διαθρησκευτικές δραστηριότητες, αναμφίβολα, οφείλεται κατά μεγάλο μέρος σε αυτού του είδους την ανταπόκριση από το ευρύ κοινό. Αναπόφευκτα, με τέτοιες προσεγγίσεις έρχεται η αμφισβήτηση των θρησκευτικών δογμάτων που εμποδίζουν τη συσχέτιση και την αλληλοκατανόηση. Εάν άνθρωποι με εντελώς διαφορετικά πιστεύω, ζουν παρ' όλα αυτά ενάρετες ζωές άξιες θαυμασμού, τι είναι αυτό που καθορίζει την ανωτερότητα της μιας θρησκείας έναντι της άλλης; Ή μήπως, αν όλες οι κύριες θρησκείες πρεσβεύουν εξίσου ορισμένες βασικές αξίες, η δογματική προσήλωση απλά ενισχύει ανεπιθύμητα φράγματα μεταξύ του ατόμου και των συνανθρώπων του;

Μεταξύ αυτών που έχουν κάποιο βαθμό αντικειμενικής εξοικείωσης με το θέμα, ελάχιστα είναι αυτοί που τείνουν να τρέφουν την ψευδαίσθηση, ότι κάποια από τα καθιερωμένα θρησκευτικά συστήματα του παρελθόντος θα μπορούσε να αναλάβει το ρόλο του απόλυτου καθοδηγητή της ανθρωπότητας σε θέματα της σύγχρονης ζωής – ακόμα και στην απίθανη περίπτωση που οι διαφορετικές του αιρέσεις ενωθούν για αυτόν τον σκοπό. Η κάθε μία, από αυτές που ο κόσμος θεωρεί ανεξάρτητες θρησκείες, έχει καθιερωθεί στο καλούπι που δημιουργήθηκε από τις επίσημες ιερές γραφές και την ιστορία της. Όπως δεν μπορεί να αναπλάσει το σύνολο των δοξασιών της με τέτοιο τρόπο ώστε να απορρέει γνησιότητα από τα αυθεντικά λόγια του Ιδρυτή της, έτσι και δεν μπορεί να ανταποκριθεί επαρκώς στην πληθώρα των ερωτήσεων που τίθενται από την κοινωνική και διανοητική εξέλιξη. Όσο θλιβερό και αν φαίνεται αυτό σε πολλούς, δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα έμφυτο χαρακτηριστικό της εξελικτικής πορείας. Προσπάθειες να επιβληθεί βίαια κάποιο είδος αναστροφής, θα έχουν ως μόνο αποτέλεσμα να οδηγήσουν σε ακόμα μεγαλύτερη απομάκρυνση από την θρησκεία και να αυξήσουν τη σφοδρότητα της σχισματικής διαμάχης.

ΩΡΑ

Το δίλημμα είναι τόσο τεχνητό όσο και επιβαλλόμενο από μόνο του. Η παγκόσμια ισχύουσα τάξη, αν μπορεί να ονομαστεί έτσι, μέσα στην οποία οι Μπαχάι σήμερα προσπαθούν να μοιραστούν το μήνυμα του Μπαχάολλα, χαρακτηρίζεται από τόσο θεμελιωδώς εσφαλμένες αντιλήψεις για την ανθρώπινη φύση και την κοινωνική εξέλιξη, που παρακωλύουν σφόδρα τις πιο ευφυείς και καλοπροαίρετες προσπάθειες για την καλύτερευση του ανθρώπου. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση της σύγχυσης που περιβάλλει σχεδόν κάθε άποψη του θέματος θρησκεία. Προκειμένου να ανταποκριθούν επαρκώς στις πνευματικές ανάγκες του πλησίον τους, οι Μπαχάι θα πρέπει να αποκτήσουν μια εις βάθος κατανόηση των ζητημάτων που εμπλέκονται. Η προσπάθεια για δημιουργική σκέψη που απαιτεί αυτή η πρόκληση μπορεί να εκτιμηθεί από τη συμβουλή που είναι ίσως η πιο συχνά και επίμονα επαναλαμβανόμενη προτροπή στις γραφές της Πίστης τους: «διαλογιστείτε», «στοχαστείτε», «συλλογιστείτε».

Ένας κοινός τόπος δημοσίου διαλόγου εκφράζει την αντίληψη ότι ο όρος “θρησκεία” εννοεί το πλήθος των αιρέσεων που υπάρχουν σήμερα. Δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι αυτή η αντίληψη προκαλεί την ταυτόχρονη διαμαρτυρία σε άλλους τομείς, που αντιθέτως ισχυρίζονται ότι ως θρησκεία νοείται κάποιο από τα μεγάλα, ιστορικά και ανεξάρτητα συστήματα πίστης που έχουν διαμορφώσει και εμπνεύσει ολόκληρους πολιτισμούς. Αυτή η άποψη όμως, με τη σειρά της, έρχεται αντιμέτωπη με το αναπόφευκτο ερώτημα για το πού μπορεί να βρει κανείς αυτά τα ιστορικά πιστεύω στο σύγχρονο κόσμο. Πού, ακριβώς, βρίσκονται ο Ιουδαϊσμός, ο Βουδισμός, ο Χριστιανισμός, το Ισλάμ και τα άλλα πιστεύω, αφού προφανώς δεν μπορούν να ταυτιστούν με τις αδιάλλακτα αντίθετες οργανώσεις που ισχυρίζονται ότι μιλούν επίσημα εξ ονόματός τους; Και το πρόβλημα δε σταματάει εδώ. Μια ακόμα απάντηση στο ερώτημα ενδέχεται να είναι ότι με τον όρο θρησκεία εννοείται απλώς μια στάση ζωής, ένα αίσθημα επαφής με μια Πραγματικότητα που υπερβαίνει την υλική ύπαρξη. Η θρησκεία, όταν συλλαμβάνεται με αυτόν τον τρόπο, είναι μια ιδιότητα του κάθε ατόμου ξεχωριστά, μια παρόρμηση που δεν επιδέχεται οργάνωση, μια εμπειρία

που μπορεί να βιωθεί απ' τον καθένα. Πάλι, όμως, μια τέτοια τοποθέτηση θα θεωρηθεί από μια πλειονότητα θρησκευόμενων ατόμων ότι στερείται της καθεαυτής αρχής της αυτοπειθαρχίας και της ενοποιητικής επίδρασης που δίνουν νόημα στη θρησκεία. Κάποιοι διαφωνούντες θα επιχειρηματολογούσαν επιπλέον ότι, αντιθέτως, η θρησκεία υποδηλώνει τον τρόπο ζωής των ανθρώπων οι οποίοι, όπως και οι ίδιοι, έχουν υιοθετήσει αυστηρούς τρόπους καθημερινής τελετουργίας και αυταπάρνησης που τους ξεχωρίζουν πλήρως από την υπόλοιπη κοινωνία. Αυτό που έχουν κοινό όλες αυτές οι διαφορετικές απόψεις είναι ο βαθμός στον οποίο ένα φαινόμενο, που αναγνωρίζεται ότι υπερβαίνει ολοκληρωτικά την ανθρώπινη αντίληψη, έχει παρόλα αυτά φυλακιστεί βαθμιαία μέσα σε εννοιολογικούς περιορισμούς της ανθρώπινης επινόησης - είτε αυτοί είναι οργανωτικοί, θεολογικοί, εμπειρικοί ή τελετουργικοί.

Οι διδασκαλίες του Μπαχάλλα λύνουν αυτόν τον κόμπο των αντιφατικών απόψεων, διατυπώνοντας εκ νέου πολλές αλήθειες οι οποίες, είτε ρητώς είτε εμμέσως, βρίσκονται στην καρδιά κάθε Θεϊκής αποκάλυψης. Παρόλο που σε καμιά περίπτωση δεν εκφράζει πλήρως την πρόθεσή Του, ο Μπαχάλλα καθιστά ξεκάθαρο ότι οι απόπειρες να συλληφθεί ή να υπονοηθεί η Πραγματικότητα του Θεού μέσω κατηχήσεων και δογμάτων αποτελούν ασκήσεις αυταπάτης: «Για κάθε διορατική και φωτισμένη καρδιά είναι φανερό ότι ο Θεός, η ασύλληπτη ουσία, το θείο Ον, είναι απείρως εξυψωμένος πέρα και πάνω από κάθε ανθρώπινο χαρακτηριστικό, όπως σωματική ύπαρξη, άνοδο και κάθοδο, έξοδο και είσοδο. Πολύ απέχει από τη δόξα Του, να μπορέσει ανθρώπινη γλώσσα να απαγγείλει επαρκώς τα εγκώμιά Του, ή να κατανοήσει ανθρώπινη καρδιά το απύθμενο μυστήριό Του».⁹ Το όργανο, μέσω του οποίου ο Δημιουργός όλων των πραγμάτων αλληλεπιδρά με τη συνεχώς εξελισσόμενη δημιουργία που έχει πλάσει, είναι η εμφάνιση προφητικών Μορφών που εκδηλώνουν τις ιδιότητες μιας απρόσιτης Θεότητας: «Η πύλη της γνώσης του Αρχαίου των Ημερών είναι συνεπώς κλειστή στα πρόσωπα όλων των πλασμάτων. Η Πηγή της άπειρης χάρις... έκανε τα φωτεινά εκείνα Πετράδια Αγιότητας να εμφανιστούν από την επικράτεια του πνεύματος, με την ευγενική μορφή του ανθρώπινου ναού¹, και να φανερωθούν σ' όλους τους ανθρώπους, ώστε να μεταδώσουν στον κόσμο τα μυστήρια του αμετάβλητου Όντος και να μιλήσουν για τα λεπτά σημεία της άφθαρτης Ουσίας Του».¹⁰

Αν διανοηθεί κανείς να κάνει διάκριση ανάμεσα στους Αγγελιοφόρους του Θεού, εξυψώνοντας τον έναν πάνω από τον άλλον, θα είναι σαν να παραδίδεται στην αυταπάτη ότι ο Αιώνιος και ο Περιβάλλον τα πάντα υπόκειται σε παραλογισμούς της ανθρώπινης προτίμησης. «Είναι σαφές και φανερό σ' εσένα», είναι τα ακριβή λόγια του Μπαχάλλα, «ότι όλοι οι Προφήτες είναι οι Ναοί της Υπόθεσης του Θεού που έχουν εμφανιστεί ντυμένοι με διαφορετικό ένδυμα. Αν παρατηρήσεις με διορατικό μάτι, θα τους δεις όλους να κατοικούν στο ίδιο ιερό, να πετούν στον ίδιο ουρανό, να κάθονται στον ίδιο θρόνο, να προφέρουν τον ίδιο λόγο και να διακηρύττουν την ίδια Πίστη».¹¹ Το να φανταστεί κανείς περαιτέρω, ότι η φύση αυτών των μοναδικών Μορφών μπορεί -ή πρέπει- να περιγραφεί από θεωρίες δανεισμένες από την υλική εμπειρία, είναι εξίσου αλαζονικό. Αυτό που εννοείται λέγοντας «γνώση του Θεού», εξηγεί ο Μπαχάλλα, είναι η γνώση των Φανερώσεων που αποκαλύπτουν τη θέληση και τις ιδιότητές Του, και με αυτόν τον τρόπο είναι που η ψυχή έρχεται σε στενή επαφή με ένα Δημιουργό ο Οποίος διαφορετικά θα ήταν υπεράνω γλώσσας και κατανόησης: «Μαρτυρώ», διαβεβαιώνει ο Μπαχάλλα σχετικά με τη στάθμη της Φανέρωσης του Θεού, «...ότι με την ωραιότητά Σου η ωραιότητα του Λατρεμένου έχει αποκαλυφτεί, ότι με το πρόσωπό Σου το πρόσωπο του Ποθητού έχει λάμψει ...»¹²

Η θρησκεία, αν κατανοηθεί έτσι, ξυπνά στην ψυχή δυνατότητες που διαφορετικά είναι αδιανόητες. Στο βαθμό που ένα άτομο μαθαίνει να ωφελείται από την επίδραση της αποκάλυψης του Θεού για την εποχή του, η ψυχή του διαποτίζεται προοδευτικά από τις ιδιότητες του Θεϊκού κόσμου: «Μέσα από τις Διδασκαλίες Αυτού του Αυγερινού της Αλήθειας», εξηγεί ο Μπαχάλλα, «κάθε άνθρωπος θα προοδεύει και θα αναπτύσσεται μέχρι να ... εκδηλώσει όλες τις κρυμμένες δυνάμεις με τις οποίες έχει προικιστεί ο ενδότερος αληθινός εαυτός του».¹³ Καθώς ο σκοπός της ανθρωπότητας περιλαμβάνει την προώθηση ενός

¹ Σ.τ.Μ.: Η έκφραση “ναός” χρησιμοποιείται συμβολικά για το ανθρώπινο σώμα.

«συνεχώς εξελισσόμενου πολιτισμού»,¹⁴ ένα ελάχιστο των ξεχωριστών δυνάμεων που διαθέτει η θρησκεία εκφράζεται με την ικανότητά της να απελευθερώνει τους πιστούς από τους περιορισμούς του χρόνου, και να τους εμπνέει να προσφέρουν θυσίες που θα ωφελήσουν για αιώνες τις μελλοντικές γενεές. Πράγματι, επειδή η ψυχή είναι αθάνατη, η αφύπνιση της αληθινής φύσης της την καθιστά ικανή, όχι μόνο σε αυτόν τον κόσμο, αλλά ακόμη περισσότερο στους επόμενους, να συμβάλλει στην προοδευτική εξέλιξη: «Το φως που αυτές οι ψυχές ακτινοβολούν», βεβαιώνει ο Μπαχάολλα, «είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη του κόσμου και την πρόοδο των λαών του... Όλα τα πράγματα πρέπει υποχρεωτικά να έχουν μια αιτία, μια κινητήρια δύναμη, μια ζωογόνο αρχή. Αυτές οι ψυχές και τα σύμβολα της αποδέσμευσης παρείχαν και θα συνεχίσουν να παρέχουν την υπέρτατη κινητήρια ώθηση στον κόσμο της ύπαρξης».¹⁵

Κατά συνέπεια, η πίστη είναι μία αναγκαία και ακατανίκητη παρόρμηση του ανθρώπινου είδους, που έχει περιγραφεί από έναν αξιολόγο σύγχρονο στοχαστή ως «η εξέλιξη που έχει αποκτήσει συνείδηση του εαυτού της».¹⁶ Όπως και αποδεικνύουν ακλόνητα τα θλιβερά γεγονότα του εικοστού αιώνα, αν η φυσική έκφραση της πίστης εμποδιστεί τεχνητά, θα επινοήσει αντικείμενα λατρείας έστω και ανάξια –ή ακόμη και ποταπά– που ενδεχομένως να κατευνάσουν σε κάποιο βαθμό τη λαχάρα για ένα ηθικό στήριγμα. Πρόκειται για μια παρόρμηση που δεν μπορεί να εμποδιστεί.

Εν συντομία, μέσω της προοδευτικής διαδικασίας της αποκάλυψης, ο Ένας –ο Οποίος είναι η Πηγή του συστήματος γνώσης που εμείς καλούμε θρησκεία– διακηρύττει την αριότητα αυτού του συστήματος και την απελευθέρωσή του από τις αντιφάσεις που επιβάλλονται από σχισματικές φιλοδοξίες. Το έργο κάθε Φανέρωσης του Θεού έχει μια αυτονομία και ένα κύρος που υπερβαίνουν την αξιολόγησή· είναι επίσης μία βαθμίδα στην χωρίς περιορισμούς σταδιακή αποκάλυψη μιας μοναδικής Πραγματικότητας. Επειδή ο σκοπός των διαδοχικών αποκαλύψεων του Θεού είναι η αφύπνιση των δυνατοτήτων και ευθυνών της ανθρωπότητας ως θεματοφύλακας της δημιουργίας, η διαδικασία δεν είναι απλώς επαναλαμβανόμενη, αλλά προοδευτική, και μπορεί να εκτιμηθεί πλήρως μόνο όταν γίνει αντιληπτή μέσα σ' αυτό το πλαίσιο.

Σ' αυτό το πρώιμο στάδιο, οι Μπαχάι δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να ισχυριστούν, ότι έχουν συλλάβει ακόμα και ένα απειροελάχιστο μέρος των αληθειών που ενυπάρχουν στην αποκάλυψη στην οποία βασίζεται η Πίστη τους. Αναφορικά με την εξέλιξη της Υπόθεσης, για παράδειγμα, ο Φύλακας είπε: «Το μόνο που μπορούμε λογικά να αποτολμήσουμε είναι ο αγώνας για να αποκομίσουμε μια φευγαλέα ιδέα από τις πρώτες ακτίνες της υποσχόμενης Αυγής η οποία πρέπει, με το πλήρωμα του χρόνου, να διώξει το σκοτάδι που έχει περικυκλώσει την ανθρωπότητα»¹⁷. Εκτός του ότι αυτό το γεγονός ενθαρρύνει την ταπεινοφοροσύνη, θα πρέπει να λειτουργήσει και σαν μια συνεχής υπενθύμιση ότι ο Μπαχάολλα δεν έχει δημιουργήσει μια νέα θρησκεία για να σταθεί δίπλα στην παρούσα πληθώρα ποικίλων σχισματικών οργανώσεων. Αντιθέτως, έχει δώσει μια νέα διάσταση στην ιδέα της θρησκείας ως την πρωταρχική δύναμη που διαμορφώνει την καλλιέργεια της συνειδητότητας. Όπως η ανθρώπινη φυλή με όλη της την πολυμορφία είναι ένα ενιαίο είδος, έτσι και η παρέμβαση με την οποία ο Θεός καλλιεργεί τις ιδιότητες του νου και της καρδιάς, που λανθάνουν σε αυτό το είδος, είναι μια ενιαία διαδικασία. Οι ήρωες και οι άγιοι αυτής της διαδικασίας, είναι ήρωες και άγιοι όλων των πεδίων της ανθρώπινης προσπάθειας· οι επιτυχίες της, επιτυχίες όλων των πεδίων. Αυτό είναι το πρότυπο που προβλήθηκε στη ζωή και στο έργο του Δασκάλου¹ και που εφαρμόζεται από την Μπαχάι κοινότητα – η οποία έχει γίνει ο κληρονόμος ολόκληρης της πνευματικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας, μιας κληρονομιάς που είναι εξίσου διαθέσιμη σε όλους τους λαούς της γης.

Το περιοδικό τεκμήριο της ύπαρξης του Θεού είναι συνεπώς, ότι από αμνημονεύτων χρόνων έχει επανειλημμένα φανερώσει τον Εαυτό Του. Από μια ευρύτερη άποψη, όπως εξηγεί ο Μπαχάολλα, το κολοσσιαίο έπος της θρησκευτικής ιστορίας της ανθρωπότητας εκφράζει την εκπλήρωση της «Συνθήκης» – τη διαρκή υπόσχεση με την οποία ο Δημιουργ

¹ Σ.τ.Μ.: Αποδίδει τον όρο Master που αναφέρεται στον Αμπντόλ-Μπαχά.

γός όλων των πραγμάτων εγγυάται στο ανθρώπινο γένος την αδιάκοπη καθοδήγησή Του, απαραίτητη για την πνευματική και ηθική ανάπτυξη, και ζητά απ' αυτό να εσωτερικεύσει και να εκφράσει αυτές τις αξίες. Ο καθένας είναι ελεύθερος, ερμηνεύοντας διαφορετικά τις ιστορικές μαρτυρίες, να αμφισβητήσει το μοναδικό ρόλο του ενός ή του άλλου Αγγελιοφόρου του Θεού, αν αυτός είναι ο σκοπός του – μια τέτοια αντιμετώπιση όμως δεν συνεισφέρει καθόλου στην ερμηνεία των εξελίξεων που έχουν μεταμορφώσει τη σκηνή και τις κρίσιμες για την κοινωνική εξέλιξη ανθρώπινες σχέσεις. Οι γνωστές περιπτώσεις, στις οποίες εμφανίστηκαν οι Φανερώσεις του Θεού, είναι τόσο σπάνιες που μπορούν να μετρηθούν στα δάκτυλα. Η καθεμιά όμως, υπήρξε σαφής ως προς το κύρος των διδασκαλιών Της και επηρέασε μοναδικά την πρόοδο του πολιτισμού, τόσο όσο κανένα άλλο φαινόμενο στην ιστορία. «Σκεφτείτε την ώρα που η υπέρτατη Φανέρωση του Θεού αποκαλύπτεται στους ανθρώπους», τονίζει ο Μπαχάολλα: «Πριν έρθει εκείνη η ώρα, η ίδια η Πανάρχαια Ύπαρξη, που είναι ακόμη άγνωστη στους ανθρώπους και δεν έχει ακόμη προφέρει το Λόγο του Θεού, είναι ο Ίδιος ο Παντογνώστης, σ' έναν κόσμο χωρίς κανέναν άνθρωπο που να Τον έχει γνωρίσει. Αυτός είναι πραγματικά ο Δημιουργός χωρίς δημιουργία».¹⁸

ΣΧΟΛΙΑ

Στην προηγούμενη αντίληψη περί θρησκείας αντιτίθεται συχνά ο ισχυρισμός, ότι οι διαφορές μεταξύ των εξ αποκαλύψεως θρησκειών είναι τόσο θεμελιώδεις, ώστε η παρουσία τους ως στάδια ή πτυχές μίας ενιαίας δομής αλήθειας θα διαστρέβλωνε τα γεγονότα. Δεδομένης της σύγχυσης που περιβάλλει τη φύση της θρησκείας, η αντίδραση αυτή είναι κατανοητή. Όμως μια τέτοια αντίρρηση, κατά κύριο λόγο, προσφέρει στους Μπαχάι μια ευκαιρία να εκφράσουν τις αρχές που εξετάζονται ξεκάθαρα σε αυτό το κείμενο, μέσα στο εξελικτικό πλαίσιο που δίνεται από τις γραφές του Μπαχάολλα.

Οι διαφορές που αναφέρθηκαν εμπίπτουν στις κατηγορίες είτε της πρακτικής είτε του δόγματος, που και τα δύο παρουσιάζονται συχνά ως πρόθεση των σχετικών ιερών κειμένων. Όσον αφορά τις θρησκευτικές συνήθειες που διέπουν τη ζωή του ατόμου, βοηθάει να εξετάσουμε το θέμα στο πλαίσιο των συγκρίσιμων στοιχείων της υλικής ζωής. Όσο χτυπητή και αν είναι, η ποικιλομορφία που υπάρχει στην υγιεινή, την ένδυση, την ιατρική, τη διατροφή, τις μεταφορές, τον πόλεμο, τις κατασκευές ή την οικονομική δραστηριότητα, δεν δύναται να προβληθεί ως σοβαρό επιχείρημα της θεωρίας ότι η ανθρωπότητα στην πραγματικότητα δεν απαρτίζεται από έναν και μοναδικό λαό. Μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα, υπεραπλουστευμένα επιχειρήματα αυτού του είδους ήταν κοινός τόπος, αλλά η ιστορική και ανθρωπολογική έρευνα πλέον παρέχει ένα ενιαίο πανόραμα της διαδικασίας της πολιτισμικής εξέλιξης. Διαμέσου αυτής της εξέλιξης των πολιτισμών, γεννήθηκαν οι καθημερινές συνήθειες όπως και αμέτρητες άλλες εκφράσεις της ανθρώπινης δημιουργικότητας που πέρασαν από γενιά σε γενιά, μεταμορφώθηκαν βαθμιαία, και όχι σπάνια, εξαπλώθηκαν για να εμπλουτίσουν τη ζωή των λαών σε απομακρυσμένες περιοχές. Οι σημερινές κοινωνίες αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα τέτοιων φαινομένων· τα χαρακτηριστικά στοιχεία όμως δεν ορίζουν μια πάγια και αμετάβλητη ταυτότητα για κάθε λαό, αλλά απλώς εκφράζουν το στάδιο εξέλιξης που βρίσκονται –ή βρίσκονταν μέχρι πρότινος– δεδομένες ομάδες. Και πάλι, κάθε πολιτισμική έκφραση αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε ρευστή κατάσταση, ως συνέπεια των πιέσεων της ενοποίησης του πλανήτη.

Μια παρόμοια εξελικτική διαδικασία, υποδηλώνει ο Μπαχάολλα, έχει χαρακτηρίσει τη θρησκευτική ζωή της ανθρωπότητας. Η καθοριστική διαφορά βρίσκεται στο γεγονός ότι αντί να αντιπροσωπεύουν απλώς τα τυχαία συμβάντα της συνεχούς μεθόδου «δοκιμή και σφάλμα», οι θρησκευτικές νόρμες προκαθορίστηκαν σαφώς σε κάθε περίπτωση, ως αδιάσπαστα γνωρίσματα της μιας ή της άλλης αποκάλυψης του Θεού, ενσωματώθηκαν σε ιερά κείμενα, και η ακεραιότητά τους διατηρήθηκε επιμελώς για αιώνες. Ενώ ορισμένα χαρακτηριστικά κάθε κώδικα συμπεριφοράς θα εκπλήρωναν κάποτε το σκοπό τους και με τον καιρό θα επισκιάζονταν από ανησυχίες μιας διαφορετικής φύσης, προερχόμενες από την εξέλιξη της κοινωνίας, ο ίδιος ο κώδικας –για τη διάρκεια της μακράς περιόδου της

ανθρώπινης εξέλιξης στην οποία έπαιξε ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση συμπεριφοράς και αντιλήψεων—, δε θα έχανε καθόλου από το κύρος του. «Αυτές οι αρχές και οι νόμοι, αυτά τα σταθερά εδραιωμένα και ισχυρά συστήματα,» διαβεβαιώνει ο Μπαχάολλα, «έχουν προέλθει από μια Πηγή και αποτελούν τις ακτίνες ενός Φωτός. Το ότι διαφέρουν το ένα από το άλλο πρέπει ν' αποδοθεί στις ποικίλες απαιτήσεις των εποχών στις οποίες διακηρύχθηκαν».¹⁹

Συνεπώς, αν προβάλλει κανείς σαν επιχείρημα ότι οι διαφορές στους κανονισμούς, στις τελετουργίες και σε άλλες πρακτικές αποτελούν κάποια σπουδαία αντίρρηση στην ιδέα της ουσιαστικής ενότητας των εξ αποκαλύψεως θρησκειών, είναι σαν να παραβλέπει το σκοπό που εξυπηρετούσαν αυτές οι εντολές. Ακόμα χειρότερα, χάνει το νόημα της θεμελιώδους διάκρισης ανάμεσα στα αιώνια και στα πρόσκαιρα χαρακτηριστικά της λειτουργίας της θρησκείας. Το ουσιαστικό μήνυμα της θρησκείας είναι αμετάβλητο. Πρόκειται, σύμφωνα με τα λόγια του Μπαχάολλα, για την «αμετάβλητη Πίστη του Θεού, αιώνια στο παρελθόν, αιώνια στο μέλλον».²⁰ Ο ρόλος της θρησκείας είναι εν μέρει να ενισχύσει την ψυχή στη δημιουργία μιας όλο και πιο ώριμης σχέσης με το Δημιουργό της – και να την προικίσει με ένα όλο και μεγαλύτερο βαθμό ηθικής αυτονομίας, μέσω της πειθάρχησης των ζωωδών ενστίκτων της ανθρώπινης φύσης— αυτός ο ρόλος της όμως, δεν αντιβαίνει καθόλου στο να παρέχει συμπληρωματική καθοδήγηση, η οποία ενισχύει τη διαδικασία δόμησης πολιτισμών.

Η έννοια της προοδευτικής αποκάλυψης δίνει απόλυτη έμφαση στην αναγνώριση της αποκάλυψης του Θεού τη στιγμή της εμφάνισής της. Η αποτυχία της πλειονότητας της ανθρωπότητας σε αυτόν τον τομέα έχει, ξανά και ξανά, καταδικάσει ολόκληρους πληθυσμούς σε μια τυπολατρική επανάληψη εντολών και πρακτικών, που από καιρό έχουν εκπληρώσει το σκοπό τους και πλέον απλά αναστέλλουν την ηθική πρόοδο. Είναι θλιβερό ότι, σήμερα, μια επακόλουθη συνέπεια αυτής της αποτυχίας είναι η απαξίωση της θρησκείας. Τη στιγμή εκείνη της συλλογικής εξέλιξης που η ανθρωπότητα άρχισε να παλεύει με τις προκλήσεις του μοντερνισμού, η πνευματική πηγή στην οποία είχε κυρίως στηριχτεί για να αντλήσει ηθικό θάρρος και φώτιση, άρχισε να μεταλλάσσεται γοργά σε αντικείμενο χλευασμού· αρχικά στα επίπεδα λήψης αποφάσεων για την κατεύθυνση που θα έπρεπε να πάρει η κοινωνία, και τελικά σε όλο και πιο ευρείς κύκλους του γενικού πληθυσμού. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη απώλεια της εμπιστοσύνης που βίωσε η ανθρώπινη αυτοπεποίθηση και, όπως ήταν αναμενόμενο, υπονόμευσε με την πάροδο του χρόνου, τα θεμέλια της ίδιας της πίστης. Για αυτό και ο Μπαχάολλα παροτρύνει επανειλημμένα τους αναγνώστες Του να σκεφτούν βαθιά το μάθημα που αποτελούν αυτές οι επαναλαμβανόμενες αποτυχίες: «Σκεφτείτε μια στιγμή και αναλογιστείτε ποιά ήταν η αιτία μιας τέτοιας άρνησης...»²¹ «Ποιά μπορούσε να είναι η αιτία μιας τέτοιας άρνησης και αποφυγής... ;»²² «Τι να είχε προκαλέσει τόση διαφωνία ... ;»²³ «Αναλογιστείτε, ποιά θα μπορούσε να είναι το κίνητρο...;»²⁴

Ακόμη πιο καταστροφική για την κατανόηση της θρησκείας υπήρξε η θεολογική αλαζονεία. Ένα επίμονο χαρακτηριστικό του σχισματικού παρελθόντος της θρησκείας υπήρξε ο κυρίαρχος ρόλος που έπαιξε ο κλήρος. Επειδή απουσίαζαν ιερά κείμενα που να θεμελιώναν το αδιαφιλονίκητο θεσμικό κύρος, η ελίτ των κληρικών κατάφερε να διεκδικήσει για τον εαυτό της τον αποκλειστικό έλεγχο της ερμηνείας του Θεϊού θελήματος. Όσο διαφορετικά κι αν ήταν τα κίνητρα, τα τραγικά αποτελέσματα ήταν να εμποδίσουν τη ροή της έμπνευσης, να αποθαρρύνουν την ανεξάρτητη δραστηριότητα των διανοούμενων, να εστιάσουν την προσοχή στις λεπτομέρειες των τελετών και συχνά να προκαλέσουν μίσος και προκατάληψη εναντίον αυτών που ακολουθούσαν ένα διαφορετικό δρόμο από εκείνο που είχαν καθορίσει οι αυτοδιορισμένοι πνευματικοί ηγέτες. Ενώ τίποτε δεν μπορούσε να εμποδίσει τη δημιουργική δύναμη της Θεϊκής παρέμβασης να συνεχίσει το έργο της, που ήταν η προοδευτική αύξηση της συνειδητότητας, η προοπτική του τι θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί σε κάθε εποχή, περιορίστηκε όλο και περισσότερο από τέτοιου είδους τεχνητώς επινοημένα εμπόδια.

Με την πάροδο του χρόνου, η θεολογία κατάφερε να χτίσει στην καρδιά της κάθε μιας από τις μεγάλες θρησκείες μια εξουσία παράλληλη, και μάλιστα αντίθετη στο πνεύμα, με τις αποκαλυμμένες διδασκαλίες πάνω στις οποίες βασίστηκε η παράδοση. Η γνωστή παραβολή του Ιησού για το χωρικό που έσπερνε σπόρο στο χωράφι του, αναφέρεται όχι μόνο σε αυτό το ζήτημα αλλά και στις συνέπειές του για την παρούσα εποχή: «αλλ' ενώ εκοιμώντο οι άνθρωποι, ήλθεν ο εχθρός αυτού, και έσπειρε ζιζάνια ανά μέσον του σίτου, και ανεχώρησεν».²⁵ Όταν οι υπηρέτες του πρότειναν να τα ξεριζώσουν, ο χωρικός απάντησε: «Ουχί, μήποτε συλλέγοντες τα ζιζάνια εκριζώσητε μετ' αυτών τον σίτον· αφήσατε να συναυξάνωσιν αμφοτέρα μέχρι του θερισμού· και εν τω καιρώ του θερισμού θέλω ειπέι προς τους θεριστάς, Συλλέξατε πρώτον τα ζιζάνια, και δέσατε αυτά εις δέσμας, δια να κατακαύσητε αυτά· τον δε σίτον συνάξατε εις την αποθήκην μου».²⁶ Σε όλες τις σελίδες του το Κοράνι φυλάει τη πιο σφοδρή καταδίκη για την πνευματική βλάβη που προκαλείται από αυτήν την ανταγωνιστική ηγεμονία: «Λέγε: “Τα πράγματα που ο Κύριος μου έχει πράγματι απαγορεύει είναι: κάθε αισχρή πράξη είτε δημόσια είτε κρυφή· παρανομία και προσβολές ενάντια στην αλήθεια και την λογική, τον προσδιορισμό συνεταίρων στον Θεό, καθώς δεν σας έδωσε καμία εξουσία για κάτι τέτοιο, και να λέτε για τον Θεό πράγματα για τα οποία δεν γνωρίζετε”».²⁷ Για το σύγχρονο νου, αποτελεί τη μεγαλύτερη ειρωνεία το γεγονός ότι γενιές θεολόγων, των οποίων οι προσπάθειες επιβολής στη θρησκεία ενσαρκώνουν αυτήν ακριβώς την προδοσία που καταγγέλλεται τόσο σθεναρά στα ιερά κείμενα, επιδίωξαν να χρησιμοποιήσουν αυτήν την επισήμανση του κινδύνου, ως όπλο, για να καταπνίξουν κάθε διαμαρτυρία για το σφετερισμό της Θείας εξουσίας εκ μέρους τους.

Στην πραγματικότητα, κάθε καινούργιο στάδιο στο προοδευτικό ξεδίπλωμα της αποκάλυψης της πνευματικής αλήθειας πάγωσε στο χρόνο και στο πλαίσιο μιας σειράς από κυριολεκτικές εικόνες και ερμηνείες, πολλές από τις οποίες είχαν δανειστεί από ηθικά εξαντλημένους πολιτισμούς. Οποιαδήποτε κι αν ήταν η αξία τους σε προηγούμενα στάδια στην εξέλιξη της συνειδητότητας, οι αντιλήψεις περί σωματικής αναστασης, παραδείσου σαρκικών απολαύσεων, μετενάρκωσης, πανθειστικών φαινομένων και άλλων παρόμοιων, σήμερα υψώνουν τείχη διαχωρισμού και διαμάχης – σε μια εποχή κατά την οποία η γη, κυριολεκτικά, έχει γίνει μια πατρίδα και οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν να βλέπουν τον εαυτό τους σαν πολίτες της. Σε αυτό το πλαίσιο, εκτιμά κανείς τους λόγους της σφοδρότητας των προειδοποιήσεων του Μπαχάολλα, σχετικά με τα εμπόδια που δημιουργεί η δογματική θεολογία στο δρόμο εκείνων που επιζητούν να κατανοήσουν το θέλημα του Θεού: «Ω θρησκευτικοί ηγέτες! Μη ζυγίζετε το Βιβλίο του Θεού με πρότυπα και επιστήμες του καιρού σας, γιατί το ίδιο το Βιβλίο είναι η αλάνθαστη πλάστιγγα που έχει καθιερωθεί ανάμεσα στους ανθρώπους».²⁸ Στην Πινακίδα Του προς τον Πάπα Πίο τον Θ', συμβουλεύει τον Ποντίφικα ότι ο Θεός σήμερα «έχει φυλάξει... στα δοχεία της δικαιοσύνης» κάθε διαρκές στοιχείο της θρησκείας και «έχει ρίξει στη φωτιά εκείνο που του αρμόζει».²⁹

Εφόσον απελευθερωθεί από τους φραγμούς με τους οποίους η θεολογία έχει περιβάλλει τη θρησκευτική κατανόηση, ο νους καθίσταται ικανός να εξερευνήσει οικεία αποσπάσματα ιερών κειμένων μέσα από τα μάτια του Μπαχάολλα. «Απαράμιλλη είναι αυτή η Ημέρα,» βεβαιώνει, «διότι είναι σαν το μάτι για τις περασμένες εποχές και αιώνες, και σαν ένα φως στο σκοτάδι των καιρών».³⁰ Η πιο εντυπωσιακή παρατήρηση που προκύπτει αν ωφεληθούμε από αυτή τη προοπτική, είναι η ενότητα του σκοπού και της αρχής που απαντάται σε κάθε σημείο ειδικά στα ιερά κείμενα του Ιουδαϊσμού, στο Ευαγγέλιο και στο Κοράνι, παρόλο που όμοια σημεία διακρίνονται εύκολα και σε ιερά κείμενα άλλων παγκόσμιων θρησκειών. Ξανά και ξανά, οι ίδιες οργανωτικές δομές αναδύονται από το συνοθύλευμα των αρχών, των προτροπών, των αφηγήσεων, των συμβολισμών και των ερμηνειών, από τα οποία καθορίζονται. Από αυτές τις θεμελιώδεις αλήθειες, η πιο χαρακτηριστική είναι η προοδευτική έκφραση και η εμφορική διαβεβαίωση για την ενότητα του Θεού, του Δημιουργού όλης της ύπαρξης – είτε του αισθητού κόσμου είτε αυτών που τον υπερβαίνουν. «Εγώ είμαι ο Κύριος,» δηλώνει η Παλαιά Διαθήκη, «και δεν είναι άλλος· δεν υπάρχει ε-

κτός εμού Θεός»,³¹ και η ίδια αντίληψη ενισχύει τις μετέπειτα διδασκαλίες του Χριστού και του Μωάμεθ.

Η ανθρωπότητα –επίκεντρο, κληρονόμος και θεματοφύλακας του κόσμου– υπάρχει για να γνωρίζει το Δημιουργό της και να υπηρετεί το σκοπό Του. Στην ύψιστη έκφρασή της, η έμφυτη ανθρώπινη παρόρμηση ανταποκρίνεται παίρνοντας τη μορφή λατρείας, μια κατάσταση που συνεπάγεται την ολόψυχη υποταγή σε μια δύναμη που ομολογουμένως την αξίζει. «Εις δε τον βασιλέα των αιώνων, τον άφθαρτον, τον άόρατον, τον μόνον σοφόν Θεόν, εΐη τιμή και δόξα εις τους αιώνας των αιώνων».³² Αδιαχώριστο από το πνεύμα της ευλάβειας είναι η εκδήλωσή του στην υπηρεσία του Θείου σκοπού για την ανθρωπότητα. «Πες τους: Η χάρη είναι στα χέρια του Θεού και τη δίνει σε όποιον Εκείνος θέλει. Εκείνος είναι ανεξάντλητος και πάνσοφος».³³ Υπό το φως αυτής της αντίληψης, οι ευθύνες της ανθρωπότητας είναι σαφείς: «Αρετή δεν είναι να στρέφετε το πρόσωπό σας προς την ανατολή ή τη δύση», δηλώνει το Κοράνι, «αλλά είναι αρετή το να πιστεύεις στο Θεό... από αγάπη για Αυτόν να ξεοδεύεις από τον πλούτο σου για τους συγγενείς σου, τα ορφανά, τους άπορους, τους οδοιπόρους, αυτούς που ζητάνε...»³⁴ «Σεις είσθε το άλας της γης»,³⁵ τονίζει ο Χριστός σ' εκείνους που ανταποκρίνονται στο κάλεσμά Του «Σεις είσθε το φως του κόσμου».³⁶ Συνοψίζοντας ένα θέμα που επαναλαμβάνεται συνέχεια σε όλα τα ιερά κείμενα του Ιουδαϊσμού και εμφανίζεται ακολούθως στο Ευαγγέλιο και στο Κοράνι, ο προφήτης Μιχαΐας ρωτάει: «... και τι ζητεί ο Κύριος παρά σου, ειμή να πράττης το δίκαιον, και να αγαπάς έλεος, και να περιπατής ταπεινώς μετά του Θεού σου;»³⁷

Όλα αυτά τα κείμενα συμφωνούν εξίσου στο ότι η ικανότητα της ψυχής να φτάσει σε μια κατανόηση του σκοπού του Δημιουργού της είναι προϊόν, όχι μόνο της δικής της προσπάθειας, αλλά και της παρέμβασης του Θείου που ελευθερώνει το δρόμο. Αυτό το σημείο τονίστηκε από τον Ιησού με αξιοσημείωτη σαφήνεια: «Εγώ είμαι η οδός, και η αλήθεια, και η ζωή· ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα, ειμή δι εμού».³⁸ Εάν κάποιος δεν αντιμετωπίσει αυτόν τον ισχυρισμό μόνο ως δογματική πρόκληση για τα άλλα στάδια της ενιαίας συνεχούς διαδικασίας Θεΐας καθοδήγησης, είναι πασιφανές ότι είναι η έκφραση της κεντρικής αλήθειας της εξ' αποκαλύψεως θρησκείας: ότι δηλαδή, η πρόσβαση στην άγνωστη Πραγματικότητα, που δημιουργεί και στηρίζει την ύπαρξη, είναι δυνατή μόνο μέσω της αφύπνισης για τη φώτιση που διαχέεται από εκείνη την Επικράτεια. Ένα από τα πιο δημοφιλή κεφάλαια του Κορανίου χρησιμοποιεί την εξής μεταφορά: «Ο Θεός είναι το Φως των ουρανών και της γης... Φως πάνω στο Φως! Ο Κύριος καθοδηγεί όποιον Εκείνος θέλει προς το Φως Του...»³⁹ Στην περίπτωση των Ιουδαίων προφητών, ο Θεΐος Μεσολαβητής που επρόκειτο αργότερα να εμφανιστεί στο Χριστιανισμό στο πρόσωπο του Υιού του Ανθρώπου και στο Ισλάμ σαν το Βιβλίο του Θεού, προσέλαβε τη μορφή μιας δεσμευτικής Συνθήκης μεταξύ του Δημιουργού και του Αβραάμ, του Πατριάρχη και Προφήτη: «και θέλω στήσει την διαθήκην μου αναμέσον εμού και σου, και του σπέρματός σου μετά σε εις τας γενεάς αυτών, εις διαθήκην αιώνιον, δια να ήμαι Θεός εις σε και εις το σπέρμα σου μετά σε».⁴⁰

Η διαδοχή των αποκαλύψεων του Θεού, είτε εκφράζεται έμμεσα, είτε φανερά, αποτελεί χαρακτηριστικό όλων των μεγάλων θρησκειών. Μία από τις πρώτες και σαφείς εκφράσεις της απαντάται στη Μπαγκαβάντ-Γκίτα: «Έρχομαι, φεύγω και έρχομαι. Όταν η εντιμότητα παρακμάζει, ω Μπαράτα! Όταν η κακία είναι ισχυρή, υψώνομαι από εποχή σε εποχή και παίρνω ορατή μορφή, και κινούμαι ως άνθρωπος μεταξύ ανθρώπων, βοηθώντας τους καλούς, σπρώχνοντας πίσω τους κακούς και τοποθετώντας την Αρετή πάλι πάνω στην έδρα της».⁴¹ Αυτό το συνεχιζόμενο δράμα αποτελεί τη βασική δομή της Βίβλου, της οποίας η ακολουθία των βιβλίων αφηγείται τις αποστολές όχι μόνο του Αβραάμ και του Μωυσή – «τον οποίον εγνώρισεν ο Κύριος πρόσωπον προς πρόσωπον»⁴²– αλλά και τη διαδοχή μικρότερων προφητών που ανέπτυξαν και σταθεροποίησαν το έργο που οι πρωταρχικοί Ιδρυτές είχαν θέσει σε κίνηση. Παρομοίως, όσο εριστική ή πλασματική κι αν είναι μια εικασία σχετικά με την ακριβή φύση του Ιησού, δε μπορεί να διαχωρίσει την αποστολή Του από τη μεταμορφωτική επίδραση που το έργο του Αβραάμ και του Μωυσή άσκησε στην πορεία του πολιτισμού. Ο Ίδιος προειδοποιεί ότι δεν είναι Αυτός ο Οποΐος θα καταδικάσει

εκείνους που απορρίπτουν το μήνυμα που φέρει, αλλά ο Μωυσής «εις τον οποίον σεις ηλπίζατε. Διότι, εάν πιστεύετε εις τον Μωϋσῆν, ηθέλετε πιστεύσει εις εμέ· επειδή περί εμού εκείνος έγγραφεν. Εάν δε εις τα γεγραμμένα εκείνου δεν πιστεύητε, πως θέλετε πιστεύσει εις τους ιδικούς μου λόγους;»⁴³ Με την αποκάλυψη του Κορανίου, η διαδοχή των Αγγελιοφόρων του Θεού καθίσταται κεντρικό θέμα: «Πιστεύουμε στον Θεό και στην αποκάλυψη που μας εδόθη, στον Αβραάμ και στον Ισμαήλ, στον Ισαάκ, στον Ιακώβ ... σε αυτό που δόθηκε στον Μωυσή και στον Ιησού και σε αυτό που δόθηκε σε (όλους) τους προφήτες από τον Κύριό τους...»⁴⁴

Για έναν καλοπροαίρετο και αντικειμενικό αναγνώστη τέτοιων εδαφίων, αυτό που αναδύεται είναι μια αναγνώριση της ουσιαστικής ενότητας της θρησκείας. Για αυτό και ο όρος “Ισλάμ” (που κυριολεκτικά σημαίνει “υποταγή” στο Θεό), δεν χαρακτηρίζει μόνο τη συγκεκριμένη φανέρωση της Θείας Πρόνοιας που θεσπίστηκε από το Μωάμεθ, αλλά –όπως καθίσταται απόλυτα σαφές στα λόγια του Κορανίου– την ίδια τη θρησκεία. Ενώ είναι σωστό να μιλάμε για την ενότητα όλων των θρησκειών, είναι ζωτική η κατανόηση του γενικού πλαισίου. Κατά βάθος, όπως τονίζει ο Μπαχάολλα, δεν υπάρχει παρά μόνο μία θρησκεία. Η θρησκεία είναι θρησκεία όπως και η επιστήμη είναι επιστήμη. Η μία διακρίνει και διαρθρώνει τις αξίες που ξεδιπλώνονται προοδευτικά μέσω της Θείας αποκάλυψης· η άλλη είναι το όργανο μέσω του οποίου ο ανθρώπινος νους εξερευνά και είναι ικανός να ασκεί επίδραση με όλο και περισσότερη ακρίβεια πάνω στο φαινόμενο κόσμο. Η μία ορίζει στόχους που υπηρετούν την προοδευτική εξέλιξη, η άλλη βοηθά στην επίτευξή τους. Μαζί, συνιστούν το διπλό σύστημα γνώσης που προωθεί την πρόοδο του πολιτισμού. Η κάθε μια χαιρετίζεται από τον Δάσκαλο ως μια «λάμψη του Ήλιου της Αλήθειας».⁴⁵

Πρόκειται, επομένως, για μια ανεπαρκή αναγνώριση της μοναδικής στάθμης του Μωυσή, του Βούδα, του Ζωροάστρη, του Ιησού, του Μωάμεθ- ή της ακολουθίας των Αβατάρ¹ που ενέπνευσαν τα ιερά κείμενα των Ινδουιστών- αν αναπαραστήσουμε το έργο τους ως το θεμέλιο ξεχωριστών θρησκειών. Μάλλον εκτιμώνται σωστά όταν αναγνωρίζονται ως πνευματικοί Εκπαιδευτές της ιστορίας, ως κινητήριες δυνάμεις στην ανάπτυξη των πολιτισμών μέσω των οποίων έχει ανθίσει η συνειδητότητα: «Ήτο εν τω κόσμω,» δηλώνει το Ευαγγέλιο, «και ο κόσμος έγεινε δι’ αυτού...»⁴⁶ Το ότι τα πρόσωπά τους έτυχαν σεβασμού απείρως μεγαλύτερου από κάθε άλλη ιστορική μορφή, αντανακλά την προσπάθεια αναρίθμητων εκατομμυρίων ανθρώπων να εκδηλώσουν τα –σε διαφορετική περίπτωση αδύνατο να εκφραστούν– συναισθήματα, που αφύπνισαν στην καρδιά τους οι ευλογίες που πρόσφερε το έργο αυτών των πνευματικών Εκπαιδευτών. Αγαπώντας τους η ανθρωπότητα έχει μάθει προοδευτικά τι σημαίνει η αγάπη για το Θεό· στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει κι άλλος τρόπος για να γίνει αυτό. Γι’ αυτούς, δεν είναι τιμητικές οι πρόχειρες προσπάθειες κατανόησης του ουσιαστικού μυστηρίου της φύσης τους, με δόγματα που επινοήθηκαν από την ανθρώπινη φαντασία· αυτό που τους τιμά, είναι η άνευ όρων παράδοση της θέλησης της ψυχής στη μεταμορφωτική επίδραση που ασκούν ως μεσάζοντες.

ΣΟΦ

Όπως επικρατεί σύγχυση για το ρόλο της θρησκείας στην καλλιέργεια της ηθικής συνείδησης, έτσι απουσιάζει και η σαφήνεια στην κοινή αντίληψη για τη συμβολή της θρησκείας στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Ίσως, το πιο προφανές παράδειγμα είναι η κατώτερη κοινωνική θέση που προσδίδουν τα περισσότερα ιερά κείμενα στις γυναίκες. Ενώ τα συνεπαγόμενα οφέλη που απολάμβαναν οι άντρες υπήρξαν αναμφίβολα ένας κύριος παράγοντας στην καθιέρωση αυτής της αντίληψης, η ηθική δικαιολογία αναμφισβήτητη στηρίχθηκε και στην κατανόηση που είχαν οι άνθρωποι για την πρόθεση αυτών των ιερών κειμένων. Με λίγες εξαιρέσεις, αυτά τα κείμενα απευθύνονται στους άντρες, προσδίδοντας στις γυναίκες έναν υποστηρικτικό και υποδεέστερο ρόλο στη ζωή, τόσο της θρησκείας όσο και της κοινωνίας. Δυστυχώς, αυτή η κατανόηση ευνόησε οικτρά την επίρριψη στις γυναί-

¹ Σ.τ.Μ.: Έτσι ονομάζονται οι “θείες μετενσαρκώσεις» στον Ινδουισμό.

κες της πρωταρχικής υπαιτιότητας για την αποτυχία στη χαλιναγώγηση της σεξουαλικής παρόρμησης, ενός κρίσιμου χαρακτηριστικού της ηθικής προόδου. Σε ένα σύγχρονο πλαίσιο αναφοράς, αυτού του είδους η νοοτροπία αμέσως χαρακτηρίζεται ως προκατειλημμένη και άδικη. Στις κρίσιμες ιστορικές καμπές της κοινωνίας όπου δημιουργήθηκαν όλες οι κύριες θρησκείες, η καθοδήγηση των Γραφών επιδίωξε κυρίως να εκπολιτίσει, στο βαθμό που αυτό ήταν εφικτό, τις σχέσεις που είχαν προκύψει από δυσχερείς ιστορικές συνθήκες. Δεν χρειάζεται και πολύ διορατικότητα για να καταλάβει κανείς ότι σήμερα, η προσκόλληση σε πρωτόγονα πρότυπα υποβιβάζει τον καθεαυτό σκοπό της θρησκείας, που είναι η καρτερική καλλιέργεια της αντίληψης της ηθικής.

Παρόμοιες θεωρήσεις έχουν χαρακτηρίσει τις σχέσεις μεταξύ των κοινωνιών. Η μακρά και επίπονη προετοιμασία του εβραϊκού λαού για την αποστολή που του είχε ανατεθεί, αποτελεί μια εικόνα του σύνθετου και επίμονου χαρακτήρα των εμπλεκόμενων ηθικών προκλήσεων. Προκειμένου να μπορέσουν να αφυπνιστούν και να ανθίσουν οι πνευματικές ικανότητες που είχαν επικαλεστεί οι προφήτες, οι δελεαστικές προτροπές των γειτονικών ειδωλολατρικών πολιτισμών έπρεπε, πάση θυσία, να καταπολεμηθούν. Οι βιβλικές αφηγήσεις περί δίκαιων τιμωριών, οι οποίες έπληξαν και ηγέτες και υποτελείς που είχαν παραβιάσει την αρχή, σκιαγραφούσαν τη σημασία που της είχε προσδοθεί από το Θείο σκοπό. Ένα παρόμοιο ζήτημα προέκυψε με τις αγωνιώδεις προσπάθειες της νεογέννητης κοινότητας που είχε ιδρυθεί από το Μωάμεθ, να επιβιώσει από τις απόπειρες των παγανιστικών αραβικών φυλών να την εξαλείψουν – και με τη βαρβαρική σκληρότητα και το αμείλικτο πνεύμα εκδίκησης που διακατείχε τους επιτιθέμενους. Κανένας γνώστης των ιστορικών λεπτομερειών δεν θα δυσκολευτεί να κατανοήσει την αυστηρότητα των διατάξεων του Κορανίου πάνω στο θέμα. Ενώ τα μονοθεϊστικά πιστεύω των Ιουδαίων και των Χριστιανών έπρεπε να τύχουν σεβασμού, δεν επιτρεπόταν κανένας συμβιβασμός με την ειδωλολατρία. Σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, αυτός ο δρακόντειος κανόνας κατάφερε να ενώσει τις φυλές της αραβικής χερσονήσου και να στηρίξει –για πάνω από πέντε αιώνες– τη νέα κοινότητα στα ηθικά, διανοητικά, πολιτιστικά και οικονομικά επιτεύγματά της, ιστορικά ασυναγώνιστα στην ταχύτητα και στο εύρος της εξάπλωσής τους. Η ιστορία τείνει να είναι ένας αυστηρός κριτής. Εντέλει, η χωρίς συμβιβασμούς προοπτική της ιστορίας δείχνει ότι, οι συνέπειες που υπέστησαν αυτοί που τυφλά θα κατέπνιγαν από τα γεννοφάσκια τέτοια εγχειρήματα, αντισταθμίζονται πάντα από τα οφέλη που προκύπτουν για τον κόσμο στο σύνολό του από το θρίαμβο του οράματος της Βίβλου για τις ανθρώπινες δυνατότητες και από τις εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν από τη μεγαλοφυΐα του ισλαμικού πολιτισμού.

Ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα ζητήματα στην κατανόηση της εξέλιξης της κοινωνίας προς την πνευματική ωριμότητα, είναι αυτό του εγκλήματος και της τιμωρίας. Ενώ ήταν διαφορετικές στη λεπτομέρεια και στο βαθμό, οι ποινές που ορίζονταν από τα περισσότερα ιερά κείμενα για πράξεις βίας, εναντίον είτε του γενικού καλού είτε των δικαιωμάτων άλλων ατόμων, έτειναν να είναι σκληρές. Επιπλέον, συχνά έφταναν στο σημείο να επιτρέπουν την αντεκδίκηση, από τους προσβαλλόμενους ή από μέλη των οικογενειών τους, κατά των ενόχων. Στο πλαίσιο της ιστορίας, ωστόσο, εύλογα αναρωτιέται κανείς ποιες άλλες πρακτικές εναλλακτικές λύσεις υπήρχαν. Μίας και απουσίαζαν όχι μόνο σημερινά προγράμματα ρύθμισης της συμπεριφοράς, αλλά και η δυνατότητα προσφυγής σε καταναγκαστικές επιλογές όπως οι φυλακές και τα μέσα αστυνόμευσης, το μέλημα της θρησκείας ήταν να εντυπώσει ανεξίτηλα στην καθολική συνείδηση το ηθικό αδιανόητο –και το πρακτικό κόστος– μίας συμπεριφοράς που ειδάλλως θα ανέκαμπτε την κοινωνική πρόοδο. Από τότε, ολόκληρος ο πολιτισμός έχει καρπωθεί τα συνεπαγόμενα οφέλη· θα ήταν τουλάχιστον ανέντιμο να μην αναγνωριστεί αυτό το γεγονός.

Αυτό συνέβη σε όλες τις θρησκείες των οποίων οι πηγές επιβίωσαν σε γραπτά κείμενα. Η επαιτεία, η δουλεία, η απολυταρχία, οι κατακτήσεις, οι εθνικές προκαταλήψεις και άλλα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά της κοινωνικής αλληλεπίδρασης πέρασαν χωρίς να αμφισβητηθούν –ή οργίασαν ανεξέλεγκτα– καθώς η θρησκεία επιζητούσε να αναμορφώσει πτυχές της συμπεριφοράς που θεωρούνταν πιο επείγουσες και ουσιαστικές στα δεδομένα

στάδια προόδου του πολιτισμού. Αν καταδικάζαμε τη θρησκεία επειδή κάθε μία από τις διαδοχικές αποκαλύψεις της απέτυχε να ενασχοληθεί με όλο το φάσμα των κοινωνικών αδικιών, θα ήταν σαν να αγνοούσαμε κάθε κεκτημένη γνώση σχετικά με τη φύση της ανθρώπινης ανάπτυξης. Μια τέτοιου είδους αναχρονιστική σκέψη αναπόφευκτα δημιουργεί σοβαρά ψυχολογικά εμπόδια στην εκτίμηση και αντιμετώπιση των απαιτήσεων της εκάστοτε εποχής.

Το ζήτημα δεν είναι το παρελθόν, αλλά οι παρούσες συνέπειες. Εμφανίζονται προβλήματα, όταν οι οπαδοί κάθε μιας από τις παγκόσμιες θρησκείες, παρουσιάζονται ανίκανοι να ξεχωρίσουν τα αιώνια από τα παροδικά χαρακτηριστικά της και όταν προσπαθούν να επιβάλλουν στην κοινωνία κανόνες συμπεριφοράς που εδώ και πολύ καιρό έχουν εκπληρώσει το σκοπό τους. Για την κατανόηση του κοινωνικού ρόλου της θρησκείας, είναι θεμελιώδης η αρχή: «Η θεραπεία που χρειάζεται ο κόσμος στα σημερινά του βάσανα δεν μπορεί ποτέ να είναι η ίδια με εκείνη που μπορεί να απαιτήσει μια επόμενη εποχή», επισημαίνει ο Μπαχάολλα. «Ασχοληθείτε εναγωνίως με τις ανάγκες της εποχής που ζείτε και συγκεντρώστε τις σκέψεις σας στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της».⁴⁷

ΣΩΣΗ

Οι απαιτήσεις της νέας εποχής της εξέλιξης της ανθρωπότητας, τις οποίες επισήμανε ο Μπαχάολλα στους πολιτικούς και θρησκευτικούς αρχηγούς του κόσμου τον δέκατο ένατο αιώνα, έχουν τώρα γίνει ευρέως αποδεκτές, τουλάχιστον ως ιδανικά, από τους διαδόχους αυτών ή από προοδευτικές αντιλήψεις παντού. Με τη λήξη του εικοστού αιώνα, οι ίδιες αρχές που μόλις λίγες δεκαετίες νωρίτερα είχαν υποτιμηθεί ως εξωπραγματικές και απεπιστικά ανέφικτες, ήταν πλέον στο επίκεντρο του διεθνή διαλόγου. Οι αρχές αυτές, στηριζόμενες σε επιστημονικά ευρήματα και σε συμπεράσματα επιτροπών με επιρροή –που συχνά χρηματοδοτούνται πλουσιοπάροχα– κατευθύνουν το έργο ισχυρών οργανισμών σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ένας μεγάλος όγκος ερευνητικών συγγραμμάτων σε πολλές γλώσσες αφιερώνεται στην εύρεση πρακτικών μέσων για την εφαρμογή των αρχών αυτών, και χαίρουν της προσοχής των μέσων ενημέρωσης σε πέντε ηπείρους.

Αλίμονο! Οι περισσότερες από αυτές τις αρχές, περιφρονούνται ευρέως όχι μόνο μεταξύ των αναγνωρισμένων εχθρών της κοινωνικής ειρήνης αλλά και σε κύκλους φαινομενικά αφοσιωμένους σ' αυτές. Εκείνο που απουσιάζει δεν είναι η πειστική δήλωση για την καταλληλότητά τους, αλλά η δύναμη της ηθικής βεβαιότητας που να μπορεί να τις εφαρμόσει· μια δύναμη της οποίας η μοναδική τεκμηριωμένα αξιόπιστη πηγή υπήρξε ιστορικά η θρησκευτική πίστη. Έως την έναρξη της αποστολής του Μπαχάολλα, η θρησκευτική εξουσία εξασκούσε ακόμα σημαντική κοινωνική επιρροή. Όταν ο κόσμος της Χριστιανοσύνης έφτασε σε ρήξη με τυφλές πεποιθήσεις χιλιετιών και επί τέλους ασχολήθηκε με το κακό της δουλείας, οι πρώτοι Βρετανοί μεταρρυθμιστές αναζήτησαν και επικαλέστηκαν τα ιδανικά της Βίβλου. Μετέπειτα, ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών σε καθοριστικό του διάγγελμα προσδιόρισε τον κεντρικό ρόλο που είχε το θέμα της δουλείας για τη μεγάλη σύγκρουση στην Αμερική, και προειδοποίησε ότι αν «κάθε σταγόνα αίματος που προκλήθηκε από το μαστίγιο θα πληρωνόταν με άλλο που θα προκαλείτο από το ξίφος –όπως ειπώθηκε τρεις χιλιάδες χρόνια πριν- ακόμη και τότε θα πρέπει να ειπωθεί ότι “οι κρίσεις του Κυρίου είναι αληθινές και δίκαιες ολοκληρωτικά”».⁴⁸ Η εποχή εκείνη, ωστόσο, πλησίαζε γοργά στη λήξη της. Στις ανακατατάξεις που ακολούθησαν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ακόμα και μια προσωπικότητα με το κύρος και την επιρροή του Μοχαντάς Γκάντι, αποδείχτηκε ανήμπορη να ενεργοποιήσει την πνευματική ισχύ του Ινδουισμού, προκειμένου να στηρίξει τις προσπάθειές του ώστε να εξαλειφθεί η δογματική βία στην Ινδική υποήπειρο. Ούτε και οι ηγέτες της Ισλαμικής κοινότητας υπήρξαν πιο αποτελεσματικοί στον τομέα αυτό. Όπως απεικονίζεται στο μεταφορικό όραμα του Κορανίου: «Την ημέρα που θα μαζέψουμε τον ουρανό, όπως ένα ειλητάριο»⁴⁹ η κάποτε αναμφισβήτητη εξουσία των παραδοσιακών θρησκειών είχε πάψει πλέον να κατευθύνει τις κοινωνικές σχέσεις της ανθρωπότητας.

Σ' αυτό το πλαίσιο είναι που αρχίζει κανείς να εκτιμά την επιλογή του Μπαχάολλα για τη χρήση μεταφορικού λόγου, σε σχέση με το θέλημα του Θεού για μια νέα εποχή: «Μη νομίζετε ότι έχουμε αποκαλύψει σε σας απλώς έναν κώδικα νόμων. Όχι, αντιθέτως, έχουμε αποσφραγίσει τον εκλεκτό Οίνο με τα δάκτυλα της ισχύος και της δύναμης».⁵⁰ Μέσω της αποκάλυψής Του, οι απαιτούμενες αρχές για τη συλλογική ενηλικίωση της ανθρώπινης φυλής έχουν εμπλουτιστεί με τη μόνη δύναμη που είναι ικανή να διεισδύσει στις ρίζες του ανθρώπινου κινήτρου και της αλλαγής συμπεριφοράς εξίσου. Για εκείνους που Τον έχουν αναγνωρίσει, η ισότητα ανδρών και γυναικών δεν είναι ένα κοινωνιολογικό αξίωμα, αλλά μια Θεία αλήθεια για τη φύση του ανθρώπου, που φανερώθηκε επιδρώντας σε κάθε πτυχή των ανθρωπίνων σχέσεων. Το ίδιο ισχύει και για τις διδασκαλίες Του για τη φυλετική ενότητα. Η παγκόσμια εκπαίδευση, η ελευθερία της σκέψης, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η θεώρηση των εκτεταμένων πόρων της γης ως κεφάλαιο για όλη την ανθρωπότητα, η ευθύνη της κοινωνίας για την ευημερία των πολιτών της, η προώθηση της επιστημονικής έρευνας, ακόμα και μια τόσο πρακτική αρχή όπως η καθιέρωση μιας παγκόσμιας βοηθητικής γλώσσας που θα προάγει την ενοποίηση των λαών της γης – για όλους όσους ανταποκρίνονται στην αποκάλυψη του Μπαχάολλα, οι αρχές αυτές έχουν την ίδια επιτακτική ισχύ όπως και οι εντολές των Γραφών κατά της ειδωλολατρίας, της κλοπής και της ψευδομαρτυρίας. Ενώ ο υπαινιγμός ορισμένων αρχών θα μπορούσε να εντοπιστεί σε προγενέστερες ιερές γραφές, η απεικόνιση και θεσμοθέτησή τους θα έπρεπε αναγκαστικά να περιμένει, ώσπου οι ετερογενείς πληθυσμοί του πλανήτη να μπορέσουν να ξεκινήσουν από κοινού την αναζήτηση της φύσης τους ως μίας μοναδικής ανθρώπινης φυλής. Μέσα από την πνευματική γονιμοποίηση που φέρει η αποκάλυψη του Μπαχάολλα, τα Θεία μέτρα και σταθμά μπορούν να ειδοθούν όχι σαν μεμονωμένες αρχές και νόμοι, αλλά σαν πτυχές ενός μοναδικού και καθολικού οράματος για το μέλλον της ανθρωπότητας, επαναστατικού στο στόχο, μεθυστικού στις δυνατότητες που ανοίγει.

Αναπόσπαστο μέρος αυτών των διδασκαλιών είναι οι αρχές που έχουν ως αντικείμενο τη διαχείριση των συλλογικών υποθέσεων της ανθρωπότητας. Ένα ευρέως γνωστό εδάφιο από την Πινακίδα του Μπαχάολλα προς τη Βασίλισσα Βικτορία υμνεί εμφατικά την αρχή της δημοκρατικής και συνταγματικής διακυβέρνησης, αλλά περιέχει και μια νουθεσία για το παγκόσμιο πλαίσιο ευθύνης εντός του οποίου θα πρέπει να λειτουργεί αυτή η αρχή, αν είναι να επιτύχει το σημερινό της στόχο: «Ω εσείς εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού σε κάθε χώρα! Συσκεφτείτε, και μόνη σας έγνοια να είναι αυτό που ωφελεί την ανθρωπότητα και βελτιώνει την κατάστασή της - αν είστε απ' αυτούς που ερευνούν προσεκτικά. Θεωρήστε τον κόσμο σαν το ανθρώπινο σώμα που αν και κατά τη δημιουργία του ήταν πλήρες και τέλειο, έχει προσβληθεί, μέσω διάφορων αιτιών, από σοβαρές διαταραχές και ασθένειες. Ούτε για μια μέρα δεν ανακουφίστηκε, αντίθετα η αρρώστια του επιδεινώθηκε, επειδή έλαβε τη θεραπεία αδαών γιατρών, που άφησαν αχαλίνωτες τις προσωπικές τους επιθυμίες και έσφαλαν οικτρά. Και αν, κάποτε, με τη φροντίδα ενός ικανού γιατρού θεραπεύτηκε ένα μέλος εκείνου του σώματος, το υπόλοιπο παρέμεινε άρρωστο όπως πριν».⁵¹ Σε άλλα εδάφια, ο Μπαχάολλα διασαφηνίζει μερικές από τις πρακτικές συνέπειες. Οι κυβερνήσεις του κόσμου καλούνται να ιδρύσουν έναν παγκόσμιο συμβουλευτικό θεσμό ως θεμέλιο «ενός παγκόσμιου ομόσπονδου συστήματος»,⁵² όπως το ονομάζει ο Φύλακας,¹ εξουσιοδοτημένο να διαφυλάττει την αυτονομία και την επικράτεια των κρατών μελών του, να επιλύει εθνικές ή περιφερειακές διενέξεις και να συντονίζει αναπτυξιακά προγράμματα παγκοσμίως προς όφελος όλης της ανθρωπότητας. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Μπαχάολλα προσδίδει σ' αυτό το σύστημα, εφ' όσον εγκατασταθεί, το δικαίωμα να επιβάλλει τον τερματισμό επιθετικών πράξεων μιας χώρας έναντι άλλης. Απευθυνόμενος στους ηγέτες της εποχής Του, βεβαιώνει το αμιγώς ηθικό κύρος μιας τέτοιας πράξης: «Αν κανείς ανάμεσά σας πάρει τα όπλα εναντίον άλλου, ξεσηκωθείτε όλοι εναντίον του, γιατί αυτό δεν είναι τίποτα παρά φανερή δικαιοσύνη».⁵³

¹ Σ.τ.Μ.: Αποδίδει τον όρο “Guardian”, που αναφέρεται στο Σόγι Εφέντι.

Η δύναμη, μέσω της οποίας θα επιτευχθούν σταδιακά αυτοί οι στόχοι, είναι αυτή της ενότητας. Παρ'όλο που για τους Μπαχάι είναι η πιο προφανής αλήθεια, οι επιπτώσεις της στην υφιστάμενη κρίση του πολιτισμού φαίνεται να αγνοούνται από τις περισσότερες σύγχρονες συζητήσεις. Ελάχιστοι θα διαφωνήσουν πως η παγκόσμια ασθένεια, που υπονομεί την υγεία του συνόλου της ανθρωπότητας, είναι ο διχασμός. Οι εκδηλώσεις του παραλύουν παντού την πολιτική βούληση, αποδυναμώνουν τη συλλογική απαίτηση για αλλαγή και δηλητηριάζουν τις εθνικές και θρησκευτικές σχέσεις. Επομένως είναι απορίας άξιο το ότι, η ενότητα θεωρείται ένας στόχος που θα επιτευχθεί –αν επιτευχθεί ποτέ– σε ένα μακρινό μέλλον, και μόνο όταν μια πληθώρα ταραχών στην κοινωνική, πολιτική, οικονομική και ηθική ζωή θα έχουν αντιμετωπιστεί και επιλυθεί με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Αυτές οι κρίσεις και ταραχές όμως, αποτελούν τα συμπτώματα και τις παρενέργειες του προβλήματος – και όχι τη βασική του αιτία. Γιατί μια τόσο θεμελιώδης αντιστροφή της πραγματικότητας έχει φτάσει να είναι ευρύτατα αποδεκτή; Η απάντηση πιθανώς να είναι ότι η επίτευξη της ουσιαστικής ενότητας νου και καρδιάς μεταξύ ανθρώπων με εμπειρίες εκ διαμέτρου αντίθετες, θεωρείται εντελώς πέρα από τις ικανότητες των υφιστάμενων θεσμών της κοινωνίας. Παρ'όλο που η σιωπηρή αυτή ομολογία αποτελεί μια ευπρόσδεκτη πρόοδο –σε σχέση με την αντίληψη που επικρατούσε πριν από μερικές δεκαετίες για τις διαδικασίες της κοινωνικής εξέλιξης– πρακτικά, συνεισφέρει ελάχιστα στην αντιμετώπιση της πρόκλησης.

Η ενότητα είναι μια κατάσταση του ανθρωπίνου πνεύματος. Η εκπαίδευση, όπως και η νομοθεσία, μπορεί να τη στηρίζει και να τη προάγει· αυτό όμως προϋποθέτει την ανάδυση και καθιέρωση της ενότητας ως επιτακτικής δύναμης στην κοινωνική ζωή. Μια παγκόσμια ελίτ διανοουμένων, οι αντιλήψεις της οποίας διαμορφώνονται κυρίως από υλιστικές παρερμηνείες της πραγματικότητας, προσκολλάται πεισματικά στην ελπίδα ότι οι επιδέξιοι κοινωνικοί ελιγμοί, εφόσον στηριχθούν από τον πολιτικό συμβιβασμό, ενδεχομένως να μεταθέτουν επ'αόριστον τις πιθανές συμφορές που μόνο ελάχιστοι μπορούν να αρνηθούν ότι αιωρούνται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από το μέλλον της ανθρωπότητας. «Μπορούμε κάλλιστα ν'αντιληφθούμε πως ολόκληρη η ανθρωπινή φυλή είναι περικυκλωμένη από μεγάλη, από ανυπολόγιστα βάσανα», δηλώνει ο Μπαχάολλα. «Αυτοί που είναι μεθυσμένοι από ματαιοδοξία έχουν παρεμβληθεί ανάμεσα σ' αυτήν και το Θείο και αλάνθαστο Γιατρό. Κοίταξε πώς έχουν παγιωθεί όλους τους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού τους, στα δίχτυα των τεχνασμάτων τους. Αυτοί δεν μπορούν ούτε να ανακαλύψουν την αιτία της αρρώστιας ούτε έχουν οποιαδήποτε γνώση της θεραπείας».⁵⁴ Καθώς η θεραπεία για τις ασθένειες του κόσμου είναι η ενότητα, η αποκατάσταση της επίδρασης της θρησκείας στις ανθρώπινες υποθέσεις αποτελεί μία βέβαιη πηγή της. Οι νόμοι και κανόνες που φανερώθηκαν από το Θεό, την ημέρα αυτή, «είναι τα πιο δυνατά όργανα και τα πιο σίγουρα απ' όλα τα μέσα για την ανατολή του φωτός της ενότητας ανάμεσα στους ανθρώπους»,⁵⁵ δηλώνει ο Μπαχάολλα. «Ποτέ δε θα μπορέσουν οι αλλαγές και οι συγκυρίες του κόσμου να κλονίσουν τη δύναμη εκείνου που ορθώθηκε πάνω στα θεμέλια αυτά, ούτε οι μεταβολές αναρίθμητων αιώνων θα υποσκάσουν τη δομή του».⁵⁶

Επομένως, η δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας που να αντανάκλα την ενότητα της ανθρωπότητας, βρίσκεται στο κέντρο της αποστολής του Μπαχάολλα. Το πιο ισχυρό τεκμήριο για τη δικαίωση της αποστολής Του, που μπορεί να επικαλεστεί η Μπαχάι κοινότητα, είναι το υπόδειγμα της ενότητας που έχουν δημιουργήσει οι διδασκαλίες Του. Η Μπαχάι Υπόθεση, καθώς εισέρχεται στον εικοστό πρώτο αιώνα, αποτελεί ένα φαινόμενο που ο κόσμος όμοιο δεν έχει ξαναδεί. Ύστερα από δεκαετίες προσπαθειών, όπου εξάρσεις ανάπτυξης εναλλάσσονταν με μεγάλες περιόδους σταθεροποίησης – και συχνά επισκιάζονταν από οπισθοχωρήσεις, η Μπαχάι κοινότητα περιλαμβάνει σήμερα εκατομμύρια ανθρώπων, οι οποίοι ουσιαστικά αντιπροσωπεύουν κάθε εθνική, πολιτισμική, κοινωνική και θρησκευτική προέλευση στη γη και διαχειρίζονται τις συλλογικές τους υποθέσεις, χωρίς την παρέμβαση κάποιου κλήρου, μέσα από δημοκρατικά εκλεγμένους φορείς. Τα χιλιάδες μέρη όπου έχει ριζώσει, απαντώνται σε κάθε χώρα, επικράτεια, και μεγάλα συμπλέγματα νήσων από την Αρκτική έως την Γη του Πυρός, από την Αφρική έως τον Ειρηνικό. Ένας γνώστης των σχετικών δεδομένων, δεν είναι δυνατόν να αμφισβητήσει τον ισχυρισμό ότι

αυτή η κοινότητα ενδεχομένως να αποτελεί ήδη, την πλέον πολυποίκιλη και την πιο διαδεδομένη γεωγραφικά, οργανωμένη ομάδα ανθρώπων στην υδρόγειο.

Το κατόρθωμα αυτό σε ωθεί να αναζητήσεις την αιτία του. Συμβατικές εξηγήσεις όπως: η πρόσβαση στα πλούτη, ο έλεγχος ισχυρών πολιτικών συμφερόντων, η επίκληση στον αποκρυφισμό ή επιθετικά προγράμματα προσηλυτισμού που ενσταλάζουν το φόβο για τη Θεία οργή – καμιά τους δεν έπαιξε κάποιο ρόλο στις σχετικές εξελίξεις. Όσοι έχουν προσχωρήσει στην Πίστη, κατόρθωσαν να έχουν μια αίσθηση ταυτότητας ως μέλη μιας μοναδικής ανθρώπινης φυλής, μια ταυτότητα που διαμορφώνει το σκοπό της ζωής τους και που σαφώς δεν εκφράζει κάποια ενδόμυχη πνευματική υπεροχή εκ μέρους τους: «Ω λαέ του Μπαχά! Το ότι δεν υπάρχει κανένας να σας ανταγωνιστεί είναι ένα σημάδι ελέους».⁵⁷ Ένας αμερόληπτος παρατηρητής αναγκάζεται να δεχθεί τουλάχιστον το ενδεχόμενο ότι ίσως, το φαινόμενο αυτό να εκφράζει τη δράση δυνάμεων εντελώς διαφορετικών στη φύση τους από τις συνήθειες· δυνάμεις που θα μπορούσαν ορθά να χαρακτηριστούν μόνο ως πνευματικές, και ικανές να εμπνεύσουν εξαιρετικούς άθλους θυσίας και κατανόησης σε συνηθισμένους ανθρώπους κάθε προέλευσης.

Εξαιρετικά εντυπωσιακό υπήρξε το γεγονός ότι η Μπαχά Υπόθεση κατάφερε, κατά τα πρώιμα και πλέον ευπαθή στάδια της ύπαρξής της, να διατηρήσει αδιάσπαστη και άθικτη την ενότητα που επιτεύχθηκε με αυτόν τον τρόπο. Η αναζήτηση στην ιστορία, διαφορετικής –πολιτικής, θρησκευτικής ή κοινωνικής– ένωσης ανθρώπων η οποία να επιβίωσε με επιτυχία από την ανθεκτική επιδημία του σχίσματος και της διάσπασης, είναι μάταιη. Η Μπαχά κοινότητα, παρ' όλη την ποικιλομορφία των μελών της, είναι ένα ενιαίο σύνολο ανθρώπων, ένα στην κατανόησή της για το σκοπό της αποκάλυψης του Θεού που τη δημιούργησε, ένα στην αφοσίωσή της στη Διαχειριστική Τάξη που έπλασε ο Ιδρυτής της για τη διακυβέρνηση των συλλογικών της υποθέσεων, ένα στη δέσμευσή της για το έργο της διάδοσης του μηνύματός Του σ' ολόκληρο τον πλανήτη. Στις δεκαετίες της ανάδυσής της, ορισμένοι άνθρωποι, μερικοί από τους οποίους κατείχαν υψηλές θέσεις και όλοι τους παρακινημένοι από το αγκάθι της φιλοδοξίας, διέπραξαν τα μέγιστα για να δημιουργήσουν ξεχωριστές ομάδες οπαδών – πιστών στους ίδιους ή στις προσωπικές ερμηνείες που απέδιδαν στις γραφές του Μπαχάολλα. Στα προγενέστερα στάδια της εξέλιξης της θρησκείας, παρόμοιες απόπειρες αποδείχθηκαν επιτυχημένες στο να διχάσουν την κάθε νεογέννητη πίστη σε αντιμαχόμενες αιρέσεις. Στην περίπτωση όμως της Μπαχά Υπόθεσης οι δολοπλοκίες αυτές, χωρίς εξαίρεση, απέτυχαν να προκαλέσουν οτιδήποτε άλλο εκτός από προσωρινά ξεσπάσματα αντιπαραθέσεων, των οποίων το τελικό αποτέλεσμα υπήρξε η εμβάθυνση της κατανόησης της κοινότητας για τον σκοπό του Ιδρυτή της και η αφοσίωσή της στο σκοπό αυτό. «Είναι τόσο δυνατό το φως της ενότητας», διαβεβαιώνει ο Μπαχάολλα σ' αυτούς που Τον αναγνωρίζουν, «που μπορεί να φωτίσει ολόκληρη τη γη».⁵⁸ Με δεδομένο την ανθρώπινη φύση ως έχει, μπορεί κανείς να αναγνωρίσει την αξία της πρόβλεψης του Φύλακα, ότι αυτή η διαδικασία εξαγνισμού θα συνεχίσει για πολύ ακόμα να αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της ωρίμανσης της Μπαχά κοινότητας, όσο παράδοξο και ταυτόχρονα αναγκαίο είναι αυτό.

ΣΩΡ

Μια συνέπεια της εγκατάλειψης της πίστης στο Θεό, υπήρξε η παράλυση της ικανότητας να αντιμετωπιστεί επαρκώς το πρόβλημα του κακού, και σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και να αναγνωριστεί. Ενώ οι Μπαχά δεν προσδίδουν στο φαινόμενο αυτό την πραγματική υπόσταση¹ που θεωρούνταν ότι κατείχε στα προηγούμενα στάδια της θρησκευτικής ιστορίας, η απουσία του καλού που εκφράζει το κακό, όπως το σκοτάδι, η άγνοια και η ασθένεια έχει ολέθριες συνέπειες. Ελάχιστες είναι οι εκδοτικές περίοδοι που περνούν, χωρίς να δοθεί στο μορφωμένο αναγνώστη ένα ευρύ φάσμα νέων και δημιουργικών αναλύσεων του χαρακτήρα μερικών από τις τερατώδεις φυσιογνωμίες, οι οποίες κατά τη διάρ-

¹ Σ.τ.Μ. Αναφορά στα πιστεύω πολλών λαών για την ύπαρξη του δαίμονα, σατανά ή διαβόλου.

κεια του εικοστού αιώνα τυράννησαν, εξαχρείωσαν και αφάνισαν συστηματικά εκατομμύρια συνανθρώπων τους. Ακαδημαϊκές αυθεντίες κάθε είδους, προτρέπουν το αναγνωστικό κοινό να ζυγίσει τη διαφορετική βαρύτητα που θα πρέπει να δοθεί στη γονική κακοποίηση, την κοινωνική απόρριψη, τις επαγγελματικές αποτυχίες, τη φτώχεια, την έλλειψη δικαιοσύνης, τις εμπειρίες πολέμου, τις πιθανές γενετικές βλάβες, τη μηδενιστική λογοτεχνία – ή σε διάφορους συνδυασμούς όλων των προηγούμενων – προκειμένου να κατανοηθούν οι εμμονές που τροφοδοτούν την ανθρωπότητα με ένα φαινομενικά απύθμενο μίσος. Αυτό που προκλητικά απουσιάζει από τις σύγχρονες θεωρίες, είναι αυτό που πεπειραμένοι σχολιαστές ως και πριν έναν αιώνα θα είχαν αναγνωρίσει ως πνευματική ασθένεια, όποια και αν ήταν τα συνακόλουθα γνωρίσματά της.

Αν η ενότητα είναι πραγματικά το καθοριστικό κριτήριο της ανθρώπινης προόδου, τότε ούτε η ιστορία ούτε και οι Ουρανοί θα συγχωρήσουν εύκολα όσους επέλεξαν ηθελημένα να υψώσουν τα χέρια τους εναντίον της. Όταν υπάρχει εμπιστοσύνη, οι άνθρωποι ελαττώνουν την άμυνά τους και ανοίγονται στους άλλους. Χωρίς την ύπαρξη εμπιστοσύνης, δεν υπάρχει περίπτωση να αφοσιωθούν ολόψυχα σε κοινούς στόχους. Δεν υπάρχει τίποτα πιο αποκαρδιωτικό από την ξαφνική ανακάλυψη ότι, οι δεσμεύσεις που έγιναν με καλή πίστη δεν αντιπροσώπευαν τίποτε άλλο παρά ένα κατοχυρωμένο πλεονέκτημα για την άλλη πλευρά, ένα μέσο για να επιτευχθούν κρυμμένοι στόχοι διαφορετικοί ή ακόμα και εχθρικοί προς τα όσα συμφωνήθηκαν φαινομενικά από κοινού. Τέτοιου είδους προδοσία διατρέχει συνεχώς όλη την ανθρώπινη ιστορία: μια από τις πρώτες καταγραφές της, βρίσκεται στην αρχαία ιστορία της ζήλιας του Κάιν για τον αδελφό του, την πίστη του οποίου επέλεξε να επιβεβαιώσει ο Θεός. Το μάθημα, που ίσως να διδάχθηκε από τη φοβερή δυστυχία που υπόμεναν οι λαοί της γης κατά τη διάρκεια του εικοστού αιώνα, έγκειται στο γεγονός ότι η ευρύτητα διαδεδομένη διχόνοια –κληρονομιά ενός σκοτεινού παρελθόντος που δηλητηριάζει τις σχέσεις σε όλους τους τομείς της ζωής– μπορεί την εποχή αυτή να ανοίξει διάπλατα τις πύλες της δαιμονικής συμπεριφοράς, πιο απάνθρωπης από οτιδήποτε είναι σε θέση να διανοηθεί ο νους.

Αν το κακό έχει όνομα, τότε αυτό θα είναι σίγουρα η εσκεμμένη παραβίαση των με τόσο κόπο αποκτημένων συνθηκών ειρήνης και συμφιλίωσης, με τις οποίες καλοπροαίρετοι άνθρωποι αναζητούν να ξεφύγουν από το παρελθόν και να δημιουργήσουν από κοινού ένα νέο μέλλον. Από τη φύση της η ενότητα χρειάζεται αυτοθυσία. «Η φιλαυτία»,¹ αναφέρει ο Δάσκαλος «έχει ζυμωθεί στον ίδιο τον πηλό του ανθρώπου».⁵⁹ Το εγώ που ονομάζει ως «επιτακτικό^{II} εγώ»,⁶⁰ αντιστέκεται ενστικτωδώς σε κάθε περιορισμό που επιβάλλεται στην ελευθερία του, έτσι όπως την αντιλαμβάνεται αυτό. Για να αποποιηθεί το άτομο πρόθυμα την ικανοποίηση που του προσφέρει η αχαλίνωτη ελευθερία, θα πρέπει να φτάσει να πιστεύει ότι η εκπλήρωση είναι αλλού. Σε τελευταία ανάλυση βρίσκεται, όπως βρισκόταν πάντοτε, στην υποταγή της ψυχής στο Θεό.

Η αποτυχία ανταπόκρισης σ' αυτήν την πρόκληση της υποταγής καταγράφεται ανά τους αιώνες με την απιστία στους Απεσταλμένους του Θεού και στα ιδανικά που δίδαξαν, κάτι που έφερε εξαιρετικά οδυνηρές συνέπειες. Μια ανασκόπηση της φύσης και των όρων της σαφούς Συνθήκης, με την οποία ο Μπαχάολλα έχει επιτυχώς προστατέψει την ενότητα εκείνων που Τον αναγνωρίζουν και υπηρετούν το σκοπό Του, δεν είναι αντικείμενο του παρόντος. Αρκεί να σημειωθεί η ένταση του λόγου Του για την ηθελημένη παραβίασή της από εκείνους που την ίδια στιγμή προσποιούνται αφοσίωση σ' αυτή: «Εκείνοι που την έχουν απορρίψει συγκαταλέγονται μεταξύ των δέσμιων της έσχατης πυράς στα μάτια του Κυρίου σου, του Παντοδύναμου, του Ασυγκράτητου».⁶¹ Ο λόγος για τη βαρύτητα αυτής της καταδίκης είναι φανερός. Ελάχιστοι άνθρωποι δυσκολεύονται να κατανοήσουν τον κίνδυνο που αποτελούν για την κοινωνική ευημερία συνήθη εγκλήματα όπως ο φόνος, ο βιασμός ή η απάτη, και την ανάγκη να λάβει η κοινωνία, αποτελεσματικά μέτρα αυτοπροστασίας. Όμως πως θα έπρεπε να αντιληφθούν οι Μπαχάι μια διαστροφή που αν αφεθεί ανεξέλεγκτη, θα καταστρέψει το ίδιο το μέσο, το ουσιαστικό για τη δημιουργία της ενότη-

I Σ.τ.Μ.: αποδίδει τον αγγλικό όρο “self-love”, αγάπη προς τον εαυτό.

II Σ.τ.Μ.: αποδίδει τον όρο “insistent self”.

τας; Που σύμφωνα με τον ανέκδοτο λόγο του Δασκάλου, είναι «σαν τσεκούρι που χτυπάει την ίδια τη ρίζα του Ευλογημένου Δέντρου;»⁶² Δεν είναι θέμα διανοητικής διαφωνίας ούτε και ηθικής αδυναμίας. Πολλοί άνθρωποι αντιτίθενται στην αποδοχή κάθε είδους εξουσίας, και σταδιακά απομακρύνονται από καταστάσεις όπου αυτή απαιτείται. Άνθρωποι που γοητεύτηκαν από την Μπαχά Πίστη αλλά αποφάσισαν για οποιοδήποτε λόγο να την εγκαταλείψουν, βεβαίως και έχουν την ελευθερία να το πράξουν.

Η φύση του φαινομένου της παραβίασης της Συνθήκης είναι ουσιαστικά διαφορετική. Το κίνητρο που δημιουργείται σ' αυτούς που βρίσκονται υπό την επίδρασή της, δεν είναι μόνο να αναζητήσουν ελεύθερα εκείνο το δρόμο που πιστεύουν ότι θα τους οδηγήσει στην προσωπική εκπλήρωση ή στη συνεισφορά προς την κοινωνία. Αντιθέτως, τα άτομα αυτά καθοδηγούνται από μια προφανώς αχαλίνωτη αποφασιστικότητα να επιβάλλουν την προσωπική τους θέληση στην κοινότητα με οποιοδήποτε μέσο βρίσκουν διαθέσιμο, χωρίς να νοιάζονται για τη ζημιά που προκαλείται και χωρίς σεβασμό στις σοβαρές δεσμεύσεις που ανέλαβαν όταν έγιναν δεκτά ως μέλη αυτής της κοινότητας. Στο τέλος, το εγώ μετατρέπεται σε ύψιστη εξουσία, όχι μόνο στη ζωή του ίδιου του ατόμου, αλλά και στη ζωή οποιονδήποτε άλλων μπορούν να επηρεαστούν με επιτυχία. Όπως έχει αδιαμφισβήτητα αποδείξει η μακροχρόνια και τραγική εμπειρία, παρακαταθήκες όπως η ευγένεια της καταγωγής, η ευφυΐα, η εκπαίδευση, η ευλάβεια και οι ηγετικές ικανότητες στην κοινωνία, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την υπηρεσία της ανθρωπότητας ή της προσωπικής φιλοδοξίας εξίσου. Σε προηγούμενες εποχές, όταν στο επίκεντρο του Θείου σκοπού βρίσκονταν πνευματικές προτεραιότητες μιας διαφορετικής φύσης, οι επιπτώσεις αυτού του είδους ανταρσίας δεν ακύρωναν το κεντρικό μήνυμα της κάθε διαδοχικής αποκάλυψης του Θεού. Σήμερα, με τις τεράστιες δυνατότητες και τους τρομακτικούς κινδύνους που έχει επιφέρει η φυσική ενοποίηση του πλανήτη, η αφοσίωση στις αξιώσεις της ενότητας καθίσταται η Λυδία λίθος για όλες τις δοξασίες που δηλώνουν αφοσίωση στο Θέλημα του Θεού και ακόμα περισσότερο, στην ευημερία της ανθρωπότητας.

ΣΩΣΗ

Τα πάντα στην ιστορία της, έχουν εφοδιάσει την Μπαχά Υπόθεση με τα απαραίτητα για την αντιμετώπιση της πρόκλησης που αντικρίζει. Το Μπαχά εγχείρημα ακόμα και σ' αυτή τη σχετικά πρώιμη φάση της ανάπτυξής του –και περιορισμένοι όπως είναι σχετικά οι πόροι του– δικαιούται πλήρως το σεβασμό που κερδίζει. Ένας απλός παρατηρητής δεν χρειάζεται να αποδεχθεί τους ισχυρισμούς για Θεία προέλευση προκειμένου να εκτιμήσει αυτό που επιτυγχάνεται. Θεωρώντας την απλά ως κοσμικό φαινόμενο, η φύση και τα επιτεύγματα της Μπαχά κοινότητας τραβούν από μόνα τους την προσοχή οποιουδήποτε ενδιαφέρεται σοβαρά για την κρίση του πολιτισμού, επειδή αποτελούν απόδειξη ότι οι λαοί του κόσμου, με όλη τους τη διαφορετικότητα, μπορούν να μάθουν να ζουν, να εργάζονται και να βρίσκουν εκπλήρωση ως μια μοναδική φυλή, σε μια μοναδική παγκόσμια πατρίδα.

Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει τον επιτακτικό χαρακτήρα – στην περίπτωση που αυτός χρειάζεται περαιτέρω έμφαση – των διαδοχικών Σχεδίων που δημιουργεί ο Παγκόσμιος Οίκος Δικαιοσύνης για την εξάπλωση και τη σταθεροποίηση της Πίστης. Η υπόλοιπη ανθρωπότητα έχει κάθε δικαίωμα να προσδοκά, ότι ένα σύνολο ανθρώπων ειλικρινά αφοσιωμένο στο όραμα της ενότητας, που εκφράζεται από τις γραφές του Μπαχάολλα, θα συνεισφέρει όλο ένα και πιο σθεναρά σε προγράμματα κοινωνικής βελτίωσης, η επιτυχία των οποίων βασίζεται σε αυτήν ακριβώς τη δύναμη της ενότητας. Η ανταπόκριση σ' αυτήν την προσδοκία επιβάλλει στην Μπαχά κοινότητα να αναπτύσσεται με μια συνεχώς αυξανόμενη ταχύτητα, πολλαπλασιάζοντας τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους που έχει επενδύσει στο έργο της και εμπλουτίζοντας ολοένα και περισσότερο το φάσμα των ικανοτήτων που την καθιστούν ένα χρήσιμο συνέταιρο των οργανώσεων με παρόμοιους στόχους. Παράλληλα με τους κοινωνικούς στόχους του εγχειρήματος, θα πρέπει να αναγνωριστεί το γεγονός ότι εκατομμύρια εξίσου ειλικρινών ανθρώπων λαχταρούν –χωρίς να γνωρίζουν

ακόμα την αποστολή του Μπαχάολλα αλλά που ήδη εμπνέονται από πολλά ιδανικά της— να βρουν μια ευκαιρία για μια ζωή υπηρεσίας που θα έχει διαχρονική αξία.

Η καλλιέργεια της συστηματικής ανάπτυξης που ριζώνει στην Μπαχάι κοινότητα μοιάζει επομένως να είναι ο πιο αποτελεσματικός, με διαφορά, τρόπος να ανταποκριθούν οι φίλοι στην πρόκληση που συζητήθηκε στις σελίδες αυτές. Η εμπειρία μιας έντονης και συνεχιζόμενης εμβάθυνσης στο Δημιουργικό Λόγο απελευθερώνει σταδιακά το άτομο από τα δεσμά των υλιστικών πεποιθήσεων—αυτό που ονομάζει ο Μπαχάολλα: «υπαινωμοί των ενσαρκώσεων της σατανικής φαντασίας»⁶³— οι οποίοι διαποτίζουν την κοινωνία και παραλύουν τις δυνάμεις για αλλαγή. Αναπτύσσει στο άτομο την ικανότητα να βοηθά τους φίλους και γνωστούς του, ώστε να βρουν έναν ώριμο και λογικό τρόπο να εκφράσουν τον πόθο τους για ενότητα. Η φύση των κεντρικών δραστηριοτήτων του τρέχοντος Σχεδίου—τάξεις παιδιών, ευλαβικές συναντήσεις και κύκλοι μελέτης— επιτρέπει σ'έναν αυξανόμενο αριθμό ατόμων, που ωστόσο δε θεωρούν τον εαυτό τους Μπαχάι, να αισθανθούν ελεύθεροι να συμμετέχουν σε αυτήν την διαδικασία. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μια ομάδα, που ορθά ονομάστηκε «κοινότητα ενδιαφερομένων».¹ Ενώ τα άτομα αυτά επωφελούνται από τη συμμετοχή τους και φτάνουν να ταυτίζονται με τους στόχους που επιδιώκει η Πίστη, η εμπειρία δείχνει ότι και αυτοί τείνουν να αφοσιώνονται πλήρως στον Μπαχάολλα, ως ενεργοί συντελεστές του σκοπού Του. Έτσι, εκτός από τους παραπλήσιους στόχους του, η ολόψυχη εφαρμογή του Σχεδίου έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει σημαντικά τη συνεισφορά της Μπαχάι κοινότητας στο δημόσιο διάλογο, για το ζήτημα που κατέστη το πιο επίμονο που τίθεται πλέον στην ανθρωπότητα..

Ωστόσο, αν είναι οι Μπαχάι να εκπληρώσουν την εντολή του Μπαχάολλα, είναι ολοφάνερα ουσιαστικό να εκτιμήσουν ότι οι παράλληλες προσπάθειες για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και της διδασκαλίας της Μπαχάι Πίστης δεν είναι ανταγωνιστικές δραστηριότητες. Αντιθέτως, είναι αλληλένδετα στοιχεία ενός ενιαίου παγκόσμιου προγράμματος. Οι διαφορές στην προσέγγιση καθορίζονται κυρίως από τις διαφορετικές ανάγκες και τα διαφορετικά στάδια αναζήτησης που έρχονται αντιμέτωποι οι φίλοι. Επειδή η ελεύθερη βούληση είναι ένα έμφυτο χάρισμα της ψυχής, κάθε άτομο που ωθείται να εξερευνήσει τις διδασκαλίες του Μπαχάολλα, θα πρέπει να εντοπίσει τη δική του θέση σε μια ατελείωτη ακολουθία πνευματικής αναζήτησης. Χρειάζεται να καθορίσει, στα ενδόμυχα της συνειδησής του και χωρίς πίεση, την πνευματική ευθύνη που επιφέρει αυτή η ανακάλυψη. Για να μπορέσει όμως να εκμεταλλευτεί έξυπνα αυτήν την ανεξαρτησία, θα πρέπει να αποκτήσει πρώτον, μια αντίληψη των διαδικασιών αλλαγής στα οποία και το ίδιο το άτομο—όπως και ο υπόλοιπος πληθυσμός της γης— εμπλέκεται, και δεύτερον, μια σαφή κατανόηση των επιπτώσεων στη δική του ζωή. Η υποχρέωση της Μπαχάι κοινότητας είναι να κάνει οτιδήποτε της επιτρέπουν οι δυνάμεις της, για να συμβάλλει σε όλα τα στάδια της οικουμενικής πορείας της ανθρωπότητας προς την επανένωση με το Θεό. Το Θεϊκό Σχέδιο που της κληροδότησε ο Δάσκαλος είναι το μέσο για τη πραγματοποίηση αυτού του έργου.

Αδιαμφισβήτητα, όσο κεντρικό και αν είναι το ιδανικό της ενότητας της θρησκείας, είναι φανερό ότι το έργο της διάδοσης του μηνύματος του Μπαχάολλα δεν είναι ένα διαθρησκευτικό πρόγραμμα. Ενώ ο νους ζητάει διανοητική επιβεβαίωση, εκείνο που λαχταρά η ψυχή είναι η επίτευξη της *βεβαιότητας*. Αυτή η εσωτερική πεποίθηση είναι ο απώτατος στόχος κάθε πνευματικής αναζήτησης, ανεξάρτητα από το πόσο άμεση ή σταδιακή και αν είναι αυτή η διαδικασία. Για την ψυχή, η εμπειρία της μεταστροφής δεν είναι ένα δευτερεύον ή τυχαίο στοιχείο της εξερεύνησης της θρησκευτικής αλήθειας, αλλά το καθοριστικό ζήτημα που τελικά θα πρέπει να διευθετηθεί. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία στα λόγια του Μπαχάολλα για το θέμα αυτό και ούτε μπορεί να υπάρξει στο νου εκείνων που επιδιώκουν να Τον υπηρετούν: «Αληθινά λέγω, αυτή είναι η Μέρα κατά την οποία η ανθρωπότητα μπορεί να δει το Πρόσωπο και ν'ακούσει τη Φωνή του Υποσχόμενου. Η Φωνή του Θεού έχει υψωθεί και το φως της Όψης Του έχει περιβάλει τους ανθρώπους. Επιβάλλεται στον κάθε άνθρωπο να αφανίσει το ίχνος κάθε μάταιου λόγου από την πινακίδα της καρ-

¹ Σ.τ.Μ.: Αποδίδει την έννοια: community of interest

διάς του και να δει με ένα ελεύθερο και αμερόληπτο νου τα σημάδια της Αποκάλυψής Του, τις αποδείξεις της Αποστολής Του και τα δείγματα της δόξας Του».⁶⁴

ΣΩΣΗ

Ένα από τα εξέχοντα χαρακτηριστικά της σύγχρονης εποχής¹ είναι η καθολική αφύπνιση της ιστορικής συνείδησης. Μια συνέπεια αυτής της επαναστατικής αλλαγής προοπτικής που διευκολύνει κατά πολύ τη διδασκαλία του μηνύματος του Μπαχάολλα, είναι η ικανότητα των ανθρώπων –εφόσον τους δοθεί η ευκαιρία– να συνειδητοποιήσουν, ότι το σύνολο των αγίων γραφών όλης της ανθρωπότητας ορίζει αμετακίνητα την πορεία της σωτηρίας του ανθρώπου στο πλαίσιο της ιστορίας. Κάτω από την φαινομενική όψη της γλώσσας των συμβόλων και των μεταφορών, η θρησκεία, όπως εμφανίζεται στις γραφές, δεν ενεργεί μέσω αυθαίρετων επιταγών μαγείας, αλλά ως μια διαδικασία εκπλήρωσης που αποκαλύπτεται σε ένα φυσικό κόσμο – δημιουργήμα του Θεού για αυτό το σκοπό.

Σχετικά με το θέμα αυτό, οι γραφές μιλούν με μια φωνή: ο σκοπός της θρησκείας είναι να φτάσει η ανθρωπότητα στην εποχή της «συγκομιδής»,⁶⁵ να γίνει «μία ποιμνη, εις ποιμήν».⁶⁶ η μεγάλη εποχή όταν «η γη φωτίζεται από τη δόξα του Κυρίου»⁶⁷ και η θέληση του Θεού θα επικρατήσει «ως εν ουρανώ, και επί της γης».⁶⁸ την «ημέρα που έχει εξαγγελθεί»⁶⁹ όταν «την πόλιν την αγίαν... είδον κατεβαίνουσας»⁷⁰ «εκ του ουρανού από του Θεού»,⁷¹ όταν «το όρος του οίκου του Κυρίου θέλει στηριχθή επί της κορυφής των ορέων, και υψωθή υπεράνω των βουνών· και πάντα τα έθνη θέλουσι συρρέει εις αυτό»,⁷² όταν ο Θεός θα ζητήσει τον λόγο «δια τι καταδυναστεύετε τον λαόν μου, και καταθλίβετε τα πρόσωπα των πτωχών;»⁷³ την Ημέρα όταν οι γραφές που ήταν «εσφραγισμένοι, έως του εσχάτου καιρού»⁷⁴ θα ανοίξουν και η ένωση με το Θεό θα εκφραστεί «με νέον όνομα, το οποίον του Κυρίου το στόμα θέλει ονομάσει».⁷⁵ Μια εποχή ολοκληρωτικά πέρα από οποιαδήποτε εμπειρία η ανθρωπότητα θα έχει ζήσει, ο νους θα έχει συλλάβει ή η γλώσσα θα έχει ποτέ περιγράψει: «όπως Παρήγαμε την πρώτη Δημιουργία έτσι θα μπορέσουμε να Παράγουμε και μια νέα [Δημιουργία]: Έχουμε αναλάβει μία υπόσχεση: αληθώς θα την Εκπληρώσουμε».⁷⁶

Επομένως, ο ξεκάθαρος στόχος της σειράς των προφητικών αποκαλύψεων της ιστορίας, δεν είναι μόνο να οδηγήσει τον κάθε αναζητητή στο μονοπάτι της προσωπικής του σωτηρίας, αλλά και να ετοιμάσει ολόκληρη την ανθρώπινη οικογένεια για το επερχόμενο, μέγα εσχατολογικό Γεγονός, μέσω του οποίου η ίδια η ζωή του πλανήτη θα μεταμορφωθεί ολοκληρωτικά. Η αποκάλυψη του Μπαχάολλα ούτε προπαρασκευαστική είναι, ούτε προφητική. Είναι αυτό το Γεγονός. Μέσω της επίδρασής της, το μέγα έργο της θεμελίωσης της Βασιλείας του Θεού έχει τεθεί σε κίνηση, και ο πληθυσμός της γης έχει προικιστεί με δυνάμεις και ικανότητες αντάξιες αυτού του έργου. Η Βασιλεία αυτή είναι ένας παγκόσμιος πολιτισμός, διαμορφωμένος σύμφωνα με τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, και εμπλουτισμένος από επιτεύγματα του ανθρώπινου νου και πνεύματος, που βρίσκονται πέρα από οτιδήποτε μπορεί να διανοηθεί η σημερινή εποχή. «Αυτή είναι η ημέρα», δηλώνει ο Μπαχάολλα, «κατά την οποία οι πιο υπέροχες χάρες του Θεού έχουν σκορπιστεί πάνω στους ανθρώπους, η Ημέρα κατά την οποία η πιο ισχυρή εύνοιά Του έχει μεταδοθεί σε όλα τα δημιουργήματα. ... Σύντομα η τωρινή τάξη θα διπλωθεί και μια νέα θα απλωθεί στη θέση της».⁷⁷

Η υπηρεσία προς αυτό το στόχο απαιτεί μια κατανόηση της ουσιαστικής διαφοράς που διακρίνει την αποστολή του Μπαχάολλα, από πολιτικά και ιδεολογικά προγράμματα ανθρώπινης επιπόνησης. Το ηθικό κενό, που δημιούργησε τη φρίκη του εικοστού αιώνα, αποκάλυψε τα απώτατα όρια της ικανότητας του νου, εκθέτοντας την αδυναμία του να επινοήσει και να κατασκευάσει από μόνος του μια ιδανική κοινωνία, όσο εκτεταμένοι και αν ήταν οι υλικόι πόροι που χρησιμοποιήθηκαν για αυτή τη προσπάθεια. Ο πόνος που επέφερε, χάραξε ανεξίτηλα το μάθημα αυτό στις συνειδήσεις των ανθρώπων της γης. Η προο-

¹ Σ.τ.Μ. Modernity: ιστορικά αναφέρεται στην περίοδο μετά το Διαφωτισμό έως και σήμερα.

πτική της θρησκείας για το μέλλον της ανθρωπότητας, επομένως, δεν έχει τίποτα κοινό με τα συστήματα του παρελθόντος και μάλλον μικρή σχέση μόνο με τα σημερινά. Επικαλείται μια πραγματικότητα μέσα στο γενετικό κώδικα της λογικής ψυχής, αν μπορεί να περιγραφεί έτσι. Η Βασιλεία των Ουρανών, δίδαξε πριν δυο χιλιάδες χρόνια ο Ιησούς, είναι «εντός υμών». ⁷⁸ Οι παρμένες από τη ζωή αναλογίες που χρησιμοποιεί, του «αμπελώνα», ⁷⁹ του «σπαρθείς επί την γην την καλήν», ⁸⁰ του «δένδρον καλόν κάμνει καλούς καρπούς» ⁸¹ μιλούν για την εν δυνάμει ικανότητα του ανθρώπινου είδους που ο Θεός έχει αναθρέψει και εκπαιδεύσει, ως σκοπό και αιχμή του δόρατος της δημιουργικής διαδικασίας, από τη χαραυγή των καιρών. Το συνεχές έργο της υπομονετικής καλλιέργειας είναι το καθήκον που ο Μπαχάολλα εμπιστεύτηκε στη συντροφιά εκείνων που Τον αναγνωρίζουν και ασπάζονται την Υπόθεσή Του. Δικαιολογημένα ο λόγος Του εκφράζει εγκωμιαστικά ένα τόσο μεγάλο προνόμιο: «Εσείς είστε τα άστρα του ουρανού της κατανόησης, η αύρα που σαλεύει τη χαραυγή, τα απαλά ρέοντα ύδατα από τα οποία εξαρτάται η ίδια η ζωή όλων των ανθρώπων ...» ⁸²

Η διαδικασία αυτή φέρει εντός της την διαβεβαίωση της εκπλήρωσής της. Για όσους έχουν μάτια να δουν, η νέα δημιουργία αποκαλύπτεται σήμερα παντού, με τον ίδιο τρόπο που ένας σπόρος μετατρέπεται με τον καιρό σε καρποφόρο δέντρο ή ένα παιδί φτάνει στην ωριμότητα. Διαδοχικές θρησκευτικές φανερώσεις –ενός στοργικού και γνωρίζοντα τον σκοπό Δημιουργού– έχουν φέρει τους κατοίκους της γης στο κατώφλι της συλλογικής τους ωρίμανσης ως ένας μοναδικός λαός. Ο Μπαχάολλα καλεί την ανθρωπότητα να καρπωθεί την κληρονομιά της: «Αυτό που ο Κύριος έχει ορίσει σαν το υπέρτατο φάρμακο και το μέγιστο μέσο για τη θεραπεία όλου του κόσμου, είναι η ένωση όλων των λαών του σε μια παγκόσμια Υπόθεση, σε μια κοινή Πίστη». ⁸³

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- # Απόσπασμα στον Πρόλογο: *Ανθολογία από τις Γραφές του Μπαχάολλα*, 132.1 .
- ¹ Bahá'u'lláh, *The Seven Valleys and The Four Valleys* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1991), page 6. Ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά.
- ² *Ανθολογία από τις Γραφές του Μπαχάολλα*, κεφ. 61.
- ³ *όπου παραπάνω*, κεφ. 16.
- ⁴ *Μικρή Επιλογή από τις Γραφές του Μπαχάολλα* , Το 13^ο Χαρμόσυνο Νέο, σελ. 83.
- ⁵ *Ανθολογία*, κεφ. 17.4.
- ⁶ Bahá'u'lláh, *Epistle to the Son of the Wolf* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988), page 133. Ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά, του: “The breeze of the All-Merciful hath wafted, and the souls have been quickened in the tombs of their bodies.”
- ⁷ Μπαχάολλα, *Το Βιβλίο της Βεβαιότητας*, σελ 148.
- ⁸ *ό.π.*, σελ 149.
- ⁹ *ό.π.*, σελ 72.
- ¹⁰ *ό.π.*, σελ 74.
- ¹¹ *Ανθολογία από τις Γραφές του Μπαχάολλα*, 22.3.
- ¹² *Μπαχάι Προσευχές* (Εκδόσεις Αηδόνη, 1981), Πινακίδα Προσκυνήματος, σελ. 135.
- ¹³ *Ανθολογία*, 27.5.
- ¹⁴ *ό.π.*, 109.2.
- ¹⁵ *ό.π.*, 81.1.
- ¹⁶ Julian Huxley, cited by Pierre Teilhard de Chardin, *The Phenomenon of Man* (London: William Collins Sons & Co. Ltd. 1959), page 243. See also Julian Huxley, *Knowledge, Morality, and Destiny* (New York: Harper & Brothers, 1957), page 13. Ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά του: “evolution become conscious of itself”.
- ¹⁷ Shoghi Effendi, *The World Order of Bahá'u'lláh: Selected Letters* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1991), page 35.
- ¹⁸ *Ανθολογία*, 78.3.
- ¹⁹ *ό.π.*, 132.1.
- ²⁰ *ό.π.*, 70.2.
- ²¹ Μπαχάολλα, *Το Βιβλίο της Βεβαιότητας*, σελ 2.
- ²² *ό.π.*, σελ 5.
- ²³ *ό.π.*, σελ 8.
- ²⁴ *ό.π.*, σελ 9.
- ²⁵ *Η Αγία Γραφή* (Βιβλική Εταιρεία), Κατά Ματθαίον, ιγ', 25.
- ²⁶ *ό.π.*, ιγ', 29-30.
- ²⁷ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 7, στίχος 33.
- ²⁸ *Ανθολογία*, 98.1.
- ²⁹ *The Summons of the Lord of Hosts: Tablets of Bahá'u'lláh* (Haifa: Bahá'í World Centre, 2002), paragraph 126. Αποδόθηκε ελεύθερα στα ελληνικά από το αγγλικό: “cast into fire that which befit-teth it”.
- ³⁰ Μπαχάολλα, αναφέρεται από τον Σόγι Εφέντι, στο *Έλευση Θείας Δικαιοσύνης*, σελ. 92.
- ³¹ Ησαΐας, με', 5.
- ³² Η προς Τιμόθεον Επιστολή Πρώτη, α' , 17.
- ³³ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 3, στίχος 73.
- ³⁴ *ό.π.*, κεφάλαιο 2, στίχος 177.
- ³⁵ Το κατά Ματθαίον, ε', 13.
- ³⁶ *ό.π.*, ε', 14.
- ³⁷ Μιχαίας, ζ', 8.
- ³⁸ Κατά Ιωάννην, ιδ', 6.
- ³⁹ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 24, στίχος 35.
- ⁴⁰ Γένεσις, ιζ', 7.
- ⁴¹ Bhagavad-Gita, chapter IV, Sir Edwin Arnold translation. Ελεύθερη απόδοση του: “I come, and go, and come. When Righteousness declines, O Bharata! When Wickedness is strong, I rise, from age to age, and take visible shape, and move a man with men, succouring the good, thrusting the evil back, and setting Virtue on her seat again.”
- ⁴² Δευτερονόμιο, λδ', 10.

- ⁴³ Κατά Ιωάννην, ε', 45-47.
- ⁴⁴ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 3, στίχος 84.
- ⁴⁵ Αμπντόλ-Μπαχά, *Ομιλίες στο Παρίσι*, σελ.25.
- ⁴⁶ Κατά Ιωάννην, α', 10.
- ⁴⁷ *Ανθολογία*, 106.1.
- ⁴⁸ Abraham Lincoln, από το *Inaugural Addresses of the Presidents of the United States* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1989). Ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά του αποσπάσματος: "every drop of blood drawn with the lash shall be paid by another drawn with the sword, as was said three thousand years ago, so still it must be said 'the judgements of the Lord are true and righteous altogether'."
- ⁴⁹ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 21, στίχος 104.
- ⁵⁰ *Ανθολογία*, 155.5.
- ⁵¹ *ό.π.*, 120.1.
- ⁵² J.E. Esslemont, *Μπαχάολλα και η Νέα Εποχή*, σελ 339.
- ⁵³ *Ανθολογία*, 119.5.
- ⁵⁴ *ό.π.*, 106.2.
- ⁵⁵ *Μικρή Επιλογή*, 67, σελ. 99.
- ⁵⁶ *Ανθολογία*, 110.1.
- ⁵⁷ Μπαχάολλα, αναφέρεται από τον Σόγι Εφέντι, στο *Έλευση Θείας Δικαιοσύνης*, παράγραφος 114, σελ. 99.
- ⁵⁸ *Ανθολογία*, 132.3.
- ⁵⁹ Abdu'l-Bahá, *The Secret of Divine Civilization* (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1990), page 96. Ελεύθερη απόδοση του: "...self-love is kneaded into the very clay of man."
- ⁶⁰ *Selections from the Writings of Abdu'l-Bahá* (Haifa: Bahá'í World Centre, 1997), page 256.
- ⁶¹ Bahá'u'lláh, από μία Πινακίδα που δεν έχει μεταφραστεί. Ελεύθερη απόδοση του αγγλικού κειμένου: "They that have turned away therefrom are reckoned among the inmates of the nethermost fire in the sight of thy Lord, the Almighty, the Unconstrained."
- ⁶² *Η Διαθήκη του Αμπντόλ-Μπαχά*, σελ. 30.
- ⁶³ Μπαχάολλα, *Το Βιβλίο της Βεβαιότητας*, σελ 145.
- ⁶⁴ *Ανθολογία*, 7.1.
- ⁶⁵ *The Summons of the Lord of Hosts*, paragraph 126. Ελληνική ελεύθ. απόδοση του "in-gathering".
- ⁶⁶ Κατά Ιωάννην, ι', 16. «Θέλει γίνει μία ποιμνη, εις ποιμήν»
- ⁶⁷ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 39, στίχος 69.
- ⁶⁸ Κατά Ματθαίον, ζ', 10.
- ⁶⁹ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 85, στίχος 2.
- ⁷⁰ Αποκάλυψις, κα', 2.
- ⁷¹ *ό.π.*, γ', 12.
- ⁷² Ησαΐας, β', 2.
- ⁷³ *ό.π.*, γ', 15.
- ⁷⁴ Δανιήλ, ιβ', 9.
- ⁷⁵ Ησαΐας, ξβ', 2.
- ⁷⁶ *Το Ιερό Κοράνιο*, κεφάλαιο 21, στίχος 104.
- ⁷⁷ *Ανθολογία*, 4.1&2.
- ⁷⁸ Κατά Λουκάν ιζ', 21.
- ⁷⁹ Κατά Ματθαίον, κα' 33.
- ⁸⁰ *ό.π.*, ιγ', 23.
- ⁸¹ *ό.π.*, ζ', 17.
- ⁸² *Ανθολογία*, 96.3.
- ⁸³ *ό.π.*, 120.3.